ΧΡΟΝΟΣ 3.—ΦΥΛΛΑΔΙΟ 27-3 ΤΟΥ 1931 ΜΑΗΣ 1931

Πρωτοχρονιά

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Σὲ τοῦτο τὸ φυλλάδιο

Η ΜΑΤΣΑΡΑΓΚΑ ΤΟΥ ΣΤΑΘΑΤΕΙΟΥ

1931

καὶ τὸ

"ULTIMO,, 3

τῆς Κας Ρουθ Βάσου

ΔΡΑΧ. 5.

"ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ„

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ (ΣΠΥΡΟΣ Ν. ΜΟΥΣΟΥΡΗΣ)
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ, ΑΡ. 59.

ΕΓΓΡΑΦΗ προπληρωμένη γιὰ ἕνα χρόνο: στὴν Ἑλλάδα δραχμὲς 60, στὸ ἐξωτερικὸ 01 σελλίνια ἢ 3 δολάρια. Τὰ χρήματα πρέπει νὰ στέλνωνται μ' ἐπιταγὴ στ' ὄνομα τοῦ κ πύρου Ν. Μουσούρη.

ΚΑΘΕ ΦΥΛΛΑΔΙΟ στὴν Ἑλλάδα δραχ. 5, στὸ ἐξωτερικὸ 1 σελλίνι ἢ 20 σέντς.

ΓΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ ἰδιαίτερες συμφωνίες.

ΚΑΝΕΝΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ἢ φωτογραφία δὲν ἐπιστρέφεται.

"PROTOPORIA„

(ANTAUENIRO)

Revuo por la Belarto kaj la Beletristiko. Ghi estas eldonata en Ateno chiumonate.

Direktoro kaj Administranto: Fotos Jofilis (Spiro N. Musuris). Oficejo: Fexi No. 59.

Enskribo antaupagenda por unu jaro: Grekujo Drahmoj 60. Alilande 10 shilingoj au 3 Us. Dol. La abonmono devas esti sendata je la nomo de S-ro Spiro Musuris. Chiu ekzemplero: En Grekujo Dr. 5. En eksterlando 1 Shil. au Us. Dol. 0,20. Por reklamoj apartaj kondichoj.

"PROTOPORIA„

(VANGUARD)

A Review for Arts and Literature

Published monthly by: Spyros N. Moussouris, Fexi 59. Athens, Greece.

FOTOS YOFYLLIS, Editor and Owner.

Copyright 1929 by «Protoporia Review» of Athens, Greece. All rights reserved under terms of the Fourth International Convenrion of Artistic and Literary Copyright.

5 Drachme (1 Sh. or 20 Cents) a copy; subscription price, Greece 60 Drachmes a year; Foreign $ 3.00 or £ 0.10.0. All subscriptions are payable in advance. Special arrangements for advertisements.

"PROTOPORIA„

(AVANT GARDE)

Revue mensuelle d'art et litterature paraissant à Athènes. Directeuret propriétaire: Fotos Yofyllis (Spiros N. Moussouris). Rédaction et Administration: Passage Fexis No. 59.

Prix d'abonnement (payé d'avance) pour une année: Grèce 60 Drs., étranger 10 shillings ou 3 dollars. On s'abonne au bureau de la revue par mandat postal ou chèque au nom du Mr Spiros N. Moussouris. Prix dn numero 5 Drs. en Grèce et 1 shilling ou 20 cents pour l'étranger.

Pour les annonces condifions spéciales.

ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣΟΥ: ULTIMO

(«... Σὲ βαθειὰ σπήλαια, μέσα στὰ σπλάχνα τῆς γῆς, ποὺ ἀχνίζουν ἀπὸ τὴ θέρμη κ' εἶναι γεμάτα ἀπὸ φαρμακερὰ καὶ θανάσιμα ἀέρια, κουρνιάζουν ἀπαίσια—ἁρπαχτικὰ κ' αἱμοβόρα—ὄρνια σὰ νυχτερίδες...»)

Γραφτά

Ἀξιότιμε Κύριε Γιοφύλλη, — Εἶναι γνωστὸ σὲ ὅλο τὸν ἑλληνικὸ διανοούμενο κόσμο πὼς ἡ «Πρωτοπορία» στάθηκε στὶς τελευταῖες μέρες τοῦ μεγάλου μας δασκάλου Ψυχάρη, ἡ μόνη ἀνοιχτὴ πόρτα γιὰ τὴν πνευματικὴ του ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἑλληνικὸ πνευματικὸ κόσμο τῶν ἡμερῶν μας. Τὸ ἐπιμνημόσυνο τεῦχος της ἦτανε ἀντάξιο τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου δασκάλου μας. Μὰ καὶ μετὰ τὸ θάνατό του, ἐνδιαφερθήκατε ὅσο κανεὶς γιὰ τὸ ἀδημοσίευτο ἔργο του. Ἔτσι μᾶς χαρίσατε στὸ φυλλάδιο Νοέμβρη-Δεκέμβρη 1930 τὸ «Στεφάνι τῆς Μαργαρίτας», τὸ λυρικὸ αὐτὸ ἀριστούργημα, ποὺ ἐγὼ τοὐλάχιστο δὲν ξαίρω ἰσάξιό του στὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

Θὰ ἔχετε βέβαια γνώση, πὼς γίνεται κάποια κίνηση, ***γιὰ τὸν τάφο τοῦ Ψυχάρη στὴ Χίο***. Ὁ ἴδιος ζώντας εἶχε φροντίσει γιὰ τὸ ζήτημα αὐτό, κι' ἀνέθεσε στὸν καλλιτέχνη Δημητριάδη τὴν φροντίδα τῆς ἐκτέλεσης τοῦ μνημείου. Μὰ ὁ Δημητριάδης ἀκόμα δὲν πῆγε στὴ Χίο καὶ μοῦ φαίνεται πὼς τὸ ζήτημα θὰτονίσει ὁλότελα ἂν μερικοὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων δὲν κινηθοῦνε. Εὐτυχῶς βρίσκονται ἀρκετοὶ χιῶτες στὴν Ἀθήνα ποὺ πιστέβουνε στὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη καὶ κατέχουνε ἐπίζηλες θέσεις στὸ πνευματικὸ μας κόσμο: ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἄμαντος, ὁ παιδαγωγὸς κ. Π. Παϊδούσης, ὁ καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου κ. Πικιώνης, ὁ ποιητὴς κ. Πορφύρας καὶ πολλοὶ ἄλλοι ποὺ θὰ μπορούσανε νὰ δώσουνε στὸ ζήτημα τὴν πρεπούμενη σημασία του. Μπορεῖ νὰ ἀποτελεστῆ ἀπὸ τοὺς κυρίους αὐτοὺς καὶ ἄλλους μιὰ ἐπιτροπή, ἡ ὁποία συνεννοούμενη μὲ τὸν κ. Δημητριάδη καὶ μὲ τὴν κ. Ψυχάρη, νὰ ἐνεργήση ἐν ἀνάγκη καὶ πανελλήνιο δασκαλικὸ ἔρανο, τὸν ὁποῖο, ὅπως ξαίρω, εἶνε πρόθυμος νὰ πατρονάρει ὁ διδασκαλικὸς σύνδεσμος Χίου καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο φαντάζομαι θὰ ἐνδιαφερόταν ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀρκετοὺς δεσμοὺς μὲ τὴ Χίο. Ὁ φίλος μου Μ. Παϊδούσης, γιατρός, θὰ σᾶς πεῖ περισσότερα γύρω ἀπὸ τούτην τὴν ὑπόθεση, στὴν ὁποία, τολμῶ νὰ πιστέψω, θὰ πρωτοπορίσει τὸ περιοδικό σας.

Μὲ ἐχτίμηση.

(Καβάλλα)

ΝΙΚΟΣ ΣΩΤΗΡΑΚΗΣ
Καθηγητὴς Μαθηματικῶν

Τὸ εὐγενικὸ αὐτὸ γράμμα τοῦ κ. Ν. Σωτηράκη μᾶς τὄστειλε ὁ γιατρὸς κ. Μικές Παϊδούσης ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. Κι' αὐτὸς, ὅπως καὶ ὁ κ. Σωτηράκης, παρουσιάζεται πρόθυμος γιὰ κάθε φροντίδα σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τοῦ τάφου τοῦ Ψυχάρη μας.

Εἶναι ἕνα ζήτημα σπουδαιότατο, ***ποὺ θὰ τιμήσῃ τὴν πατρίδα μας ἀλάκερη,*** ἡ φροντίδα γιὰ τὸν τάφο τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ τῆς Γλωσσικῆς μας Ἐπανάστασης. Ἐμεῖς ἐγράψαμε πὼς καὶ τὸ Κράτος ἔχει ὑποχρέωση νὰ τιμήσῃ τὸν Ψυχάρη μὲ ἕνα μεγάλο μνημεῖο. Μὰ ἀφοῦ δὲν ἔχει διάθεση τὸ Κράτος νὰ ξυπνήσῃ, ἂς προχωρέσουν στὸ ζήτημα οἱ φιλότιμοι πατριῶτες τοῦ Ψυχάρη, οἱ Χιῶτες. Ὡραία εἶνε ἡ γνώμη τοῦ κ. Σωτηράκη νὰ ἑνωθοῦν οἱ διανοούμενοι Χιῶτες καὶ ν' ἀναλάβουν τὴν ἱερὴ φροντίδα.

Ἡ « ***Πρωτοπορία*** » ἐλπίζει πὼς γλήγορα θὰ συσταθῇ ἀπ' αὐτοὺς μιὰ ἐπιτροπὴ καὶ δηλώνει πὼς ***εἶναι στὴ διάθεσή τους γιὰ ὅ,τι τὴ χρειαστοῦν.*** Θἄναι τιμή μας νὰ ἐνεργήσουμε καὶ νὰ δουλέψουμε ὅσο μποροῦμε γιὰ ἕνα ἀθάνατο μνημεῖο τοῦ μεγάλου μας Ψυχάρη.

*
* *

Ἡ γιορτὴ ποὺ γίνηκε στὴ Σκῦρο γιὰ τὸ Μπροὺκ καὶ γιὰ τὴν Αἰώνια Ποίηση ἔχει γιὰ μᾶς ξεχωριστὴ σπουδαιότητα. Μ' αὐτὴ οἱ διανούμενοι καὶ καλλιτέχνες τοῦ τόπου μας, τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Βέλγιου, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἐτίμησαν ἕνα συγχρονισμένο καὶ ἀληθινὸ ποιητὴ καὶ μαζί του — ***προπάντων αὐτὸ*** — ***τὴν Αἰώνια καὶ Ἀκατάλυτη ποίηση.*** Μ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα τιμήσαμε καὶ μεῖς τὴ γιορτή, ἀφοῦ μάλιστα ὁ κ. Φῶτος Γιοφύλλης εἶναι μέλος τῆς μεγάλης παγκόσμιας ἐπιτροπῆς γιὰ τὸ γιορτασμὸ τοῦ Μπρούκ καὶ τῆς Αἰώνιας Ποίησης. Κ' ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ κάμουμε αὐτὴ τὴ δήλωση γιατὶ δὲν θέλουμε νὰ παρεξηγηθοῦμε, — ὅπως μερικοὶ ἐπαράστησαν, — πὼς σταθήκαμε ὄργανα μιᾶς ἐθνικιστικῆς Ἀγγλικῆς γιορτῆς. Ἐμεῖς δὲν τιμήσαμε καὶ δὲν ἐτονίσαμε τὴν γιορτὴ αὐτὴ σὰν μιὰ στενὴ ἐθνικιστικὴ γιορτὴ τῶν Ἄγγλων. Τὴ θεωρήσαμε καὶ τὴ θεωροῦμε ***παγκόσμια, μεγάλη, αἰώνια, ὅπως ἡ Ποίηση.***

*
* *

Ἕνα γενναῖο βῆμα στὴ συζήτηση γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ καὶ στὴ γλῶσσα μας τοῦ Λατινικοῦ Ἀλφάβητου, ποὺ ἡ «***Πρωτοπορία***» τὴν ἔχει στὸ πρόγραμμά της, γίνηκε μὲ τὴν ὁμιλία ποὺ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστήμιου τῆς Ἀθήνας κ. Νῖκος Χατζιδάκης ἔκαμε τὴν 13 τοῦ Μάρτη 1931 στὴ μεγάλη σάλα τοῦ «Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητήριου». Σ' αὐτὴ ὁ κ. Ν. Χατζιδάκης, ποὺ εἶχε γράψῃ καὶ σχετικὸ ἄρθρο στὸ περιοδικό μας, ἐξήγησε ὅλο τὸ ζήτημα τῆς γραφῆς τῆς γλώσσας μας, τοὺς χαμένους καὶ ἀνώφελους κόπους τῆς ἱστορικῆς γραφῆς καὶ μὲ πολλὰ ἐπιχειρήματα, καθαρά, σωστὰ καὶ πειστικά, ὑποστήριξε πὼς μόνο ἡ Εὐρωπαϊκὴ γραφή, ποὺ τὴ λέμε Λατινική, θὰ λύσῃ τὸ ζήτημα. Ἡ ὁμιλία τοῦ κ. Ν. Χατζιδάκη ἤτανε θαυμάσια καὶ ***θἄξιζε νὰ τυπωθῇ σὲ χιλιάδες ἀντίτυπα*** γιὰ νὰ συζητηθῇ καὶ νὰ φέρῃ κάποιο ἀποτέλεσμα στὸ ζήτημα. Ἀξίζει ζωηρὰ συγχαρητήρια κ' εὐχαριστήρια ἀπὸ ὅλο τὸ Ἔθνος ὁ κ. Ν. Χατζιδάκης γιὰ τὴν ὁμιλία του, μὰ κ' οἱ φοιτητὲς τῆς Φιλολογίας ποὺ διωργάνωσαν τὴ διάλεξη, ποὺ τὴν ἄκουσαν μὲ προσοχὴ καὶ ποὺ ***τὴ χειροκρότησαν.*** Ἂς ἐλπίσουμε πὼς ἡ ὁμιλία αὐτὴ θὰ φέρῃ κάποια ὡριμότητα στὴ μεγάλη αὐτὴ συζήτηση.

*
* *

Γιὰ τὰ καινούργια ποιήματα τοῦ κ. Φώτου Γιοφύλλη ποὺ δημοσιευτήκανε στὸ φυλλάδιο τοῦ Γενάρη 1931 τῆς «Πρωτοπορίας» ἐγράφτηκαν καὶ τυπώθηκαν τὰ πιὸ ἀντίθετα πράμματα. Καθένας τἄκρινε σύμφωνα μὲ τὸ τέτοιο ἢ ἀλλιώτικο γοῦστο του. Αὐτὸ εἶναι φυσικό. Μᾶς ἱκανοποιεῖ ὅμως τὸ πὼς συζητήθηκαν, πὼς ἔφεραν κι' αὐτὰ «***τὸ τάραγμα τοῦ νεροῦ***» ***τῆς κολυμπήθρας Βηθεσδά.***

Μιὰ σχετικὴ γνώμη, ποὺ γιὰ μᾶς ἔχει πολλὴ βαρύτητα εἶναι τοῦ κ. Ἄγγελου Σικελιανοῦ. Ὁ φίλος ποιητὴς ἔγραψε στὸν κ. Γιοφύλλη :

Ἀγαπημένε φίλε, — Σήμερα τὸ πρωῒ κατάφερα καὶ διάβασα ἥσυχα τὰ καινούργια Σου τραγούδια. Σοῦ λέω λοιπὸν σωστὰ καὶ ξάστερα. Εἶχα καιρὸ νὰ δροσιστῶ καὶ νὰ δονηθῶ ἔτσι ἀπὸ τραγοῦδι. Ξέρεις πὼς σὲ τέτιες συγκινήσεις εἶμαι φειδωλὸς καὶ πάλι πὼς κι' ἂν Σοῦ τὸ λέω τὸ κάνω μόνο γιὰ νὰ Σοῦ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνη μου γιὰ τὴν ἀληθινὴ χαρὰ ποὺ μοῦδωσες καὶ τίποτ' ἄλλο.

Ἀθήνα. 6 Φεβρ. 1931.

Σὲ φιλῶ ἀδελφικά,
ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ

*
* *

Μὲ ζωηρὲς ἐλπίδες ἄρχισεν ἡ φετεινὴ καλοκαιρινὴ σαιζὸν τῶν θεάτρων μας. Ἡ σύνθεση κ' ἡ πρώτη ἐμφάνιση τοῦ θιάσου τῆς « Ἑταιρίας Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν »—Ἀλίκη, Π. Γαβριλίδης, Κ. Μουσούρης, Χ. Νέζερ — μᾶς δείχνει πὼς ἡ Ἀθήνα ἔχει ἐφέτος ἕνα πραγματικὸ δραματικὸ θέατρο συγχρονισμένο, ποὺ δουλεύει μὲ καλλιτεχνικὴ συνείδηση καὶ μὲ ζῆλο γιομάτον εἰλικρίνεια. Παράλληλα ὁ θίασος Κωμῳδίας Β. Ἀργυρόπουλου εἶναι καλοσυνθεμένος καὶ βγάζει τὰ ἔργα ποὺ παίζει καλοπαιγμένα, μὲ ὡραῖα καλλιτεχνικὰ σύνολα. Μὰ κι' ὁ θίασος τῶν « Νέων Καλλιτεχνῶν », ποὺ ἔχει τὴν καλλιτεχνική του διεύθυνση ὁ κ. Δ. Ἰωαννόπουλος, συγκεντρώνει μιὰ εἰλικρινῆ καὶ ζωηρὴ προσπάθεια γιὰ κάτι νέο καὶ ὡραῖο. Τὰ καλλιτεχνικὰ αὐτὰ σύνολα παρουσιάζουν ἐργασία καὶ δράση, ποὺ μᾶς κάνει νὰ πιστέψουμε πὼς τὸ θεατρό μας προχωρεῖ καὶ πὼς θἄχῃ κ' ἕνα καλλίτερο αὔριο.

*
* *

Ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος, ὁ παλιὸς καλλιτέχνης τῆς πρόζας, ποὺ τὸ ἔργο του ὑπάρχει καὶ δὲν σβύνεται εὔκολα, γίνηκε Ἀκαδημαϊκός. Εἶναι κοινοτοπία νὰ ποῦμε πὼς μὲ τὴν ἐκλογὴ αὐτὴ οἱ Ἀκαδημαϊκοί μας « ἐτίμησαν τὸν ἑαυτό τους ». Μὰ εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ τιμὴ αὐτὴ — ***ἡ τόσο ἀμφίβολη*** — εἶναι λιγότερο ἀπὸ κεῖνο ποὺ ἄξιζε στὸ ἔργο τοῦ κ. Ξενόπουλου. Γιὰ τὶς ἰδέες του γενικώτερα, γιὰ τοὺς συμβιβασμοὺς του καὶ γιὰ τὶς μανοῦβρες του ξέρουν οἱ ἀναγνώστες μας πὼς ἔχουμε πολλὲς ἐπιφυλάξεις. Μὰ ***δὲν μποροῦμε ν' ἀρνηθοῦμε ὅ,τι ἔκαμε μέσα στὶς περασμένες δεκαετίες γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ πρόζα.***

Ἡ ἐκλογὴ ὅμως τοῦ κ. Ξενόπουλου μᾶς ξεσκέπασε τὴ ***διανοητικὴ σαβοῦρα*** ποὺ ὑπάρχει μέσα στὴν Ἀκα-

δημία. Φανταστῆτε πὼς βρέθηκαν 7 πρόσωπα ἐκεῖ μέσα ποὺ ψήφισαν γιὰ Ἀκαδημαϊκὸ τὸν... κ. Γ. Πώπ! Ἐμεῖς τὸν κ. Πὼπ τὸν ξέρουμε γιὰ λογοτέχνη μονάχα ἀπὸ τὰ ξεραστικὰ καλαμπούρια του καὶ ἀπὸ μιὰ σαχλὴ ἐπιθεώρησή του. Τὸν ξέρουμε ὅμως καὶ ἀπὸ τὴ δράση του ἐνάντια στὴν ἐλευθερία τοῦ τύπου καὶ ἐνάντια στὴ γλώσσα μας, ὅταν—γιὰ τὴν κακὴ μοῖρα τοῦ Ἔθνους!—βρέθηκε πρόθυμος ὑπερέτης τῆς διχτατορίας... Αὐτὸ τὸ πρόσωπο λίγο ἔλειψε νἄχουμε Ἀκαδημαϊκό! ***Φρίκη!***

*
* *

Σ' ἄλλη σελίδα τοῦ φυλλάδιου αὐτοῦ θὰ βρῇ ὁ ἀναγνώστης ἕνα ἄρθρο γιὰ τὸ λεγόμενο «Σταθάτειο Διαγωνισμό». Δὲν θὰ ξαναγράψουμε ἐδῶ τὰ χάλια αὐτά. Μονάχα ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ τονίσουμε πὼς αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὸ μέρασμα λεφτῶν ***βλάφτει τὴ φιλολογία μας.*** Ἀπογοητεύει τοὺς νέους καὶ τοὺς συγγραφεῖς ποὺ ἔχουν ταλέντο. Δὲν πρέπει νὰ ξαναγίνουν τέτοια ἀχαραχτήριστα πράμματα Οἱ ***ἁπάτες*** εἶναι καιρὸς νὰ πάψουν. Αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ μάθῃ καὶ ἡ εὐγενικιὰ κυρία Χωρέμη, ποὺ κατάφεραν νὰ τὴν πείσουν πὼς μὲ τὰ λεφτά της—καὶ ἀρκετούτσικα μάλιστα—θὰ ὑποστηριχτῇ ἡ λογοτεχνία. Ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ τῆς ποῦμε:

—Εὐγενικιὰ Κυρία, εἶναι μεγάλος φόβος μὲ τὰ λεφτά σας νὰ κοροϊδευτοῦν οἱ νέοι συγγραφεῖς καὶ νὰ διαπραχτῇ καὶ ἄλλη ἀξιόποινη πρᾶξη ἐναντίον τους.

*
* *

Ἂν καὶ δὲν ἔχουμε καλὴ ἰδέα γιὰ τὸ γοῦστο τῶν Ἀκαδημαϊκῶν μας στὸ σύνολό τους, ὡστόσο θἄτανε ἔλλειψη νὰ μὴ σχολιάσουμε τὸ μοίρασμα τῶν λογοτεχνικῶν βραβείων τῆς Ἀκαδημίας. Ἡ βράβεψη λοιπὸν τῶν κ.κ. Μιχ. Ἀργυρόπουλου καὶ Σωτ. Σκίπη στὴ λυρικὴ ποίηση ἐφέτος ἦτανε μία ἐπιτυχία. Μὰ ἡ βράβεψη τοῦ κ. Τραυλαντώνη τί ἦτανε; Δὲν ἐβγῆκε ἄλλο λογοτεχνικὸ βιβλίο ἐφέτος ἄξιο μεγαλύτερης προσοχῆς ἀπὸ τὰ ἀνούσια νερουλὰ γραψίματα τοῦ σεβαστοῦ μας κατὰ τὰ ἄλλα παλιοῦ ἐκπαιδευτικοῦ λειτουργοῦ; Τιμᾶμε καὶ σεβόμαστε τὸν ἄνθρωπο κ. Τραυλαντώνη, μὰ τὸ ἔργο του ***μᾶς εἶναι ὁλωσδιόλου ἀδύνατο νὰ τὸ σεβαστοῦμε καὶ νὰ τὸ ἐκτιμήσουμε***

*
* *

Ο καυγᾶς τοῦ κ. Πάλη καὶ τοῦ κ. Μενάρδου, ἀντὶς νὰ ξεσκεπάσῃ τὸ κ. Μενάρδο, ***ξεσκέπασε τὸν κ. Πάλη!*** Ἄγριος καὶ ὁρμητικός, θυμωμένος καὶ μὲ βρισιὲς ὥρμησεν ὁ κ. Πάλης γιὰ νὰ ξεσκαλίσῃ κανένα λαθάκι ἀσήμαντο στὰ γραφόμενα τοῦ κ. Μενάρδου. Μὰ ἀντὶς νὰ τοῦ βρῇ λάθια, ἐδείχτηκε αὐτὸς γυμνὸς σὲ πολλὰ σημεῖα. Καὶ στὴ μετρικὴ κι' ἀλλοῦ. Ὄχι μονάχα ὁ κ. Μενάρδος τὸν ἔβαλε στὴ θέση του, μὰ καὶ ὁ κ. Ν. Ποριώτης τοὔβρηκε λάθια στὸ ἴδιο ὁρμητικὸ καὶ κούφιο ἄρθρο του. ***Λυπούμαστε πολύ*** γιὰ τὸν κ. Πάλη, γιατὶ στάθηκε γερὸς πολεμιστὴς τῆς γλωσσικῆς ἰδέας. Μὰ πρέπει νὰ ποῦμε καὶ τοῦ στραβοῦ τὸ δίκιο. Ἀδιάφορο ἂν ὁ κ. Μενάρδος ἐπρόδωσε τὸν ἀγώνα τῆς δημοτικῆς. Μὰ μήπως τὸν ἀγώνα τῆς δημοτικῆς δὲν τὸν ἐπρόδωσε μὲ ἀκόμα χειρότερο τρόπο ὁ κ. Κ. Παλαμᾶς; Μὰ μήπως καὶ

ὁ ἴδιος ὁ κ. Πάλης, ποὺ ἄλλα χρόνια ἐπροπαγάνδιζε τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο, ***δὲν ἐπρόδωσε τώρα τὸν ἀγώνα*** γιὰ τὴν ἐφαρμογή του;

*
* *

Η ἀνωμαλία τῆς ἔκδοσης τῆς «***Πρωτοπορίας***» μᾶς ἔδωσεν ἀφορμὴ νὰ καταλάβουμε πόσο μᾶς ἀγαποῦν οἱ ἀναγνῶστες μας καὶ οἱ λίγοι συνδρομητές μας. Τοὺς εὐχαριστοῦμε ὅλους Μὰ ἡ ἀνωμαλία αὐτὴ εἶχε λόγους ἀρκετὰ δυνατούς. Καὶ προπάντων ὑλικὰ ζητήματα. Ἡ «***Πρωτοπορία***», ἂν ἤτανε ἐπιχείρηση, ἔπρεπε νἄχῃ πάψῃ. Μὰ βγαίνει καὶ θὰ βγαίνῃ ***γιατὶ εἶναι ὄργανο ἀγῶνα, ἀγῶνα γιὰ τὴν τέχνη καὶ τὴ λογοτεχνία μας.***

Η ΜΑΤΣΑΡΑΓΚΑ ΤΟΥ ΣΤΑΘΑΤΕΙΟΥ

Δὲν ἔχουμε σκοπὸ νὰ μιλήσουμε καθόλου γιὰ τὴν κρίση τοῦ «Σταθάτειου» διαγωνισμοῦ, γιατὶ τέτοια ***δὲν ἔγινε***. Θὰ σημειώσουμε μονάχα ***πῶς ἐγίνηκε τὸ μοίρασμα τῶν λεφτῶν,*** ποὺ ὁ εὐγενικὸς δωρητὴς ἐπίστεψε πὼς μποροῦσαν νὰ βοηθήσουν τὴν πρόοδο τῆς θεατρικῆς μας δημιουργίας. Εἶνε ἀρκετὰ βαρετὸ νὰ μιλῇ κανένας γιὰ μοίρασμα λεφτῶν, χωρὶς καμμιὰ ἄλλη λογοτεχνικὴ ἢ διανοητικώτερη συζήτηση, μὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ξεκαθαριστοῦν μερικὰ πραμματα, γιατὶ δὲν θέλουμε νἄμαστε κ' ἐμεῖς συνένοχοι ***ἁπάτης.***

*
* *

Ἀρκετὲς μέρες πρὶν « ***ἀνακοινωθοῦν*** » τ' ἀποτελέσματα τοῦ «Σταθάτειου» διαγωνισμοῦ ἐδημοσιεύτηκε στὶς ἐφημερίδες σὲ ποιοὺς μοιράζονταν τὰ λεφτὰ τοῦ κ. Σταθάτου. Καὶ διαβάσαμε ὅλοι πὼς ὁ κ. Ἄγγελος Σημηριώτης θἄπερνε 20.000 δρ., ὁ κ. Θεόδωρος Συναδινὸς 6.000 καὶ ὁ κ. Ἡλίας Βουτιερίδης ἄλλες 6.000. Βέβαια ἐμεῖς δὲν πιστέψαμε τὰ δημοσιεύματα ἐκεῖνα, ἂν καὶ τὰ εἴδαμε στὴν «Ακρόπολη», στὸν «Ἐλεύθερον Ἄνθρωπο» καὶ σ' ἄλλες ἐφημερίδες. Πιστέψαμε, μὲ πολλὴν ἀφέλεια, στὴν προκήρυξη τοῦ διαγωνισμοῦ, ποὺ ἐβεβαίωνε μὲ τόσες καὶ τόσες προφύλαξες, πὼς ὁ διαγωνισμὸς θὰ γένῃ μὲ αὐστηρότατη μυστικότητα.

Μὰ ὅταν τὴν 8 τοῦ Μάρτη ἀνακοινώθηκε ἀπὸ τὸν κ. Μ. Λιδωρίκη τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ διαγωνισμοῦ εἴδαμε πὼς πραγματικὰ ὁ κ. Ἄγγελος Σημηριώτης ἔπαιρνε τὶς 20.000 δραχμὲς καὶ ὁ κ. Θεόδωρος Συναδινὸς τὶς 6.000. Ὁ κ. Βουτιερίδης ὅμως ἔμεινεν ἀπόξω καὶ ἀντὶ γι' αὐτὸν πῆρε τὸ βραβεῖο ὁ κ. Δ. Ἰωαννόπουλος.

Ὄξω ὅμως ἀπὸ τὴν ἐπιβεβαίωση αὐτὴ πὼς ***κατὰ τὰ δύο τρίτα τὸ μοίρασμα τῶν λεφτῶν εἶχε γίνῃ ἀπὸ πρὶν καὶ πὼς δὲν ἐτηρήθηκε καμμιὰ μυστικότητα*** στὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων ποὺ ἔλαβαν μέρος στὸ διαγωνισμὸ. εἴδαμε καὶ ἀκούσαμε καὶ ἄλλα πράμματα. Εἴδαμε νὰ γένεται ἡ ἀνακοίνωση στὸ θέατρο «Κεντρικὸν» κάτω ἀπὸ τὴν προστασία μεγάλης δύναμης ἀστυφυλάκων καὶ μάλιστα ἕναν ἀστυφύλακα νὰ φρουρῇ ἀσφαλέστατα τὸν κ. Ξενόπουλο. Ἀκούσαμε ἀκόμα συγγραφεῖς νὰ φωνάζουν πὼς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνακοινωθοῦν τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων ποὺ πέρνουν τὰ λεφτά, γιατὶ τὰ ξέρουν ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες!

*
* *

Ἀκούσαμε ὅμως κι' ἄλλα πράμματα σχετικὰ μὲ τὸ πῶς γίνανε τὰ παζαρέματα (ἡ ἀρχαία λέξη εἶναι: «διαπραγματεύσεις») μεταξὺ κριτῶν καὶ κρινομένων σχετικὰ μὲ τὸ μοίρασμα τῶν λεφτῶν. Λέγονται πράμματα ἀπίστευτα. Ἐπειδὴ ὅμως κυκλοφοροῦν πολὺ πλατειά, τὰ σημειώνουμε. Λένε πὼς συμφωνήθηκε νὰ δοθοῦν οἱ 20.000 στὸν κ. Σημηριώτη... γιὰ λόγους φιλανθρωπικούς. Ἔτσι οἱ κριτὲς βγάλανε ἀπὸ τὴ ράχη τους τὸ ἔργο τοῦ κ. Σημηριώτη καὶ μᾶς παρουσίασαν τὴ δωρεὰ τῶν 20.000 φιλανθρωπική! Ἔ-

πειτα εἶπαν νὰ δοθοῦν τὰ δυὸ δεύτερα στοὺς φίλους τους κ. κ. Θ. Συναδινὸ καὶ Ἠλ. Βουτιερίδη. Μάλιστα ὁ δεύτερος ἀπαίτησε νὰ τὸν βεβαιώσουν πὼς θἄπερνε τὰ λεφτὰ, γιατὶ ἤθελε νὰ πληρώσῃ κ' ἕνα χρέος του 600 δραχμῶν. Ἔπειτα ὅμως εἶδαν οἱ κριτὲς δημοσιευμένο στὶς ἐφημερίδες τὸ πῶς θὰ μοίραζαν τὰ λεφτὰ καὶ σκέφτηκαν ν' ἀλλάξουν κρίση. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ ὁ κ. Βουτιερίδης ἔμεινε μὲ τὴ χαρὰ... Μὰ μὲ τὴ χαρὰ ἔμειναν καὶ δυὸ ἄλλοι ἀκόμα συγγραφεῖς, ποὺ ἀνακατεύτηκαν στὰ παζαρέματα. Αὐτοὺς τοὺς ἐγέλασαν, γιατὶ φαίνεται πὼς δὲν τοὺς εἶχαν ἀνάγκη...

Αὐτὰ λένε καὶ ξαναλένε οἱ κύκλοι ὧν συγγραφέων μας. Τὰ δημοσιεύουμε χωρὶς νὰ μποροῦμε νὰ τὰ βεβαιώσουμε.

***

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ εἶναι βέβαιο εἶναι τοῦτο: ***πὼς, ἐνῶ ἡ προκήρυξη ὑποσχέθηκε τέλεια μυστικότητα τῶν ὀνομάτων, τὰ δύο βραβεῖα μοιράστηκαν μὲ φανερὰ τὰ ὀνόματα, πρὶν ἀνακοινωθῇ ἡ κρίση.*** Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ***κανένας δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἀρνηθῇ.*** Εἶναι φανερὸ λοιπὸν πὼς οἱ κριτὲς ***ἐγέλασαν τοὺς συγγραφεῖς ποὺ ὑπόβαλαν ἔργα.*** Εἶναι φανερὸ πὼς πρόκειται γιὰ ***ἀπάτη***.

Αὐτῆς τῆς ἀπάτης δὲν θέλουμε νὰ εἴμαστε συνένοχοι καὶ καταγγέλνουμε τὴν πρᾶξη μὲ τὸ ζωηρότερο τρόπο, γιατὶ εἴχαμε ἀναλάβῃ νὰ παραδώσουμε στὸ διαγωνισμὸ ἀρκετὰ ἔργα φίλων μας καὶ τὰ παραδώσαμε σύμφωνα μ' ὅλους τοὺς ὅρους τοῦ διαγωνισμοῦ. Δὲν θέλουμε λοιπὸν νὰ μᾶς κατηγορήσῃ κ' ἐμᾶς κανένας ὡς συνένοχους τῆς ἀπάτης.

***

Κατόπιν ἀπ' ὅλα αὐτά, πιστεύουμε πὼς εἶναι ἀστεῖο νὰ μιλήσουμε γιὰ κρίση διαγωνισμοῦ. Ἔπειτα ὁ ἴδιος ὁ κ. Γ. Ξενόπουλος, ποὺ ἦτανε ἕνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς κριτές, βεβαιώνει πὼς ***«περισσότερο ἀπὸ τὰ βραβευόμενα τοῦ Σταθάτειου θὰ ἐπιτύχουν μερικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ πῆραν μόνο δάφνη, ἢ κι' ἀπὸ τἄλλα ποὺ ἁπλῶς ξεχωρίστηκαν».*** Καὶ προσθέτει: «Στὴν τελευταία συνεδρίαση τῆς Ἐπιτροπῆς, ὅταν μᾶς πληροφόρησαν ὅτι εἶχαν γνωσθῇ ὄχι μόνο οἱ τίτλοι τῶν ἔργων ποὺ θὰ βραβεύαμε, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων, ποὺ δημοσιεύθηκαν κιόλα στὶς ἐφημερίδες, ***ἐπροτείναμε νἀποκλεισθοῦν ὅλ' αὐτὰ*** καὶ νὰ βραβευθοῦν ἄλλα. Δυστυχῶς οἱ συνάδελφοί μας τὸ ἀπέκρουσαν. Κι' ἔτσι λέει τώρα καθένας τὸ μακρύ του καὶ τὸ κοντό του». («Νέα Ἑστία», 15 Μαρτίου 1931).

Θὰ ξακολοθήσουν ὅμως μ' ὅλο τὸ δίκιο τους ὅλοι νὰ λένε τὸ «μακρύ τους καὶ τὸ κοντό τους», Κύριε Ξενόπουλε, ἀφοῦ ἐσεῖς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖτε πὼς δὲν ἐβραβέψετε τὰ καλλίτερα καὶ πὼς ἡ κρίση θὰ μποροῦσε ν' ἀλλαχτῇ γιὰ νὰ μὴν ἀνακαλυφτῇ ἡ «ματσαράγκα».

***

Τὴν ***ἀπάτη*** ποὺ γίνηκε σχετικὰ μὲ τὸ «Σταθάτειο» τὴν καταγγείλαμε μ' ἕνα γράμμα μας τὴν 9 τοῦ Μάρτη καὶ στὸν ἴδιο τὸν κ. Σταθάτο, ***γιὰ νὰ ξέρῃ πῶς οἱ ἐντολοδόχοι του μοιράσανε τὰ λέφτά του.*** Δὲν ἀναφέραμε στὸ γράμμα αὐτὸ καθόλου γιὰ κρίση καὶ γιὰ κῦρος ἢ λογοτεχνικὸ γοῦστο τῶν κριτῶν.

Κι' ὁ κ. Α. Σταθάτος εὐγενικώτατα μᾶς ἀπάντησε τὴν ἑπόμενη μέρα μαζὶ μὲ τὴ λύπη του γιὰ ὅσα τοῦ γράψαμε. Ἂς βεβαιωθῇ πὼς κ' ἐμεῖς λυπώμαστε, ὄχι λιγώτερο. Καὶ μᾶς πρόσθεσε:

«Φρονῶ ὅτι δὲν ἔχω κανὲν δικαίωμα νὰ ἀναμιχθῶ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐφ' ὅσον αὐτὴ ἀπετελέσθη ἐξ ἀνθρώπων δεδοκιμασμένου κοινωνικοῦ καὶ φιλολογικοῦ κύρους, διὰ τοῦτο σᾶς παρακαλῶ ν' ἀπευθυνθῆτε πρὸς τὴν Ἑταιρίαν τῶν Συγγραφέων διὰ τὰ παράπονά σας».

Λυπούμαστε ποὺ ὁ κ. Σταθάτος δὲν ἔδωσε στὸ γράμμα μας τὴ σοβαρότητα ποὺ τοὔπρεπε. Βέβαια δὲν θελήσαμε ν' ἀνακατευτῇ — «κατόπιν ἑορτῆς!» — στὶς ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς. Θελήσαμε ὅμως νὰ μάθῃ μὲ ποιὸ τρόπο μοιραστήκανε τὰ ***λεφτά του, τὰ λεφτὰ ποὺ ἔδωσε τόσο γενναιόδωρα γιὰ τὴν πρόοδο τῆς θεατρικῆς Τέχνης.*** Ὅσο γιὰ τὸ «δεδοκιμασμένον φιλολογικὸν κῦρος» τῶν κριτῶν ἔχουμε δεῖγμα τὴν «Κόρη τῶν Κυμάτων», μὰ ὅσο γιὰ τὸ κοινωνικὸ κῦρος τοῦ κ. Μ. Λιδωρίκη βέβαια δὲν μποροῦμε νὰ ξέρουμε ὅσα ὁ στενός του φίλος κ. Σταθάτος.

Μὰ ὁ κ. Σταθάτος δὲν ἐπρόσεξε τὸν κυριώτερο σκοπὸ ποὺ εἶχε τὸ γράμμα μας. ***Δὲν εἶχε μέσα «παράπονα». Ὄχι. Εἶχε μονάχα μιὰ καθαρὴ καταγγελία ΑΠΑΤΗΣ, ποὺ εἶναι πρᾶξη ἀρκετὰ βαρειὰ καὶ σηκώνει καὶ ποινικὴ καταδίωξη.***

Η «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

Η ΠΑΡΑΓΚΟΥΛΑ

Θαμπωτικὰ πράματα! Ὀρμηνεμένα ὅλα στὸ θάμπος!
Διπλᾶ περιμαντρώματα ἀπὸ δρῦ, καὶ μέσα ἐκεῖ
τὸ καπνιασμένο τζάμι μιᾶς παραγκούλας.

Ἡ Ἀγάπη τὴν κατοίκησε ἀπαρχῆς καὶ ἡ ὅλη
προαίρεση τῆς Ἀγαθότητας. Ἐκείνη
ἀφτοῦ τῆς ἔδωσε τὸ τζάκι τῆς λησμοσύνης:
οἱ ἴδιες οἱ δρῦς τὸ θρέφουνε καὶ τὸ πυρώνουν.

Δὲν τὴν ἀγγίζει μέρας φῶς, παρὰ σὰν καταστάλαγμα·
καὶ τῆς νύχτας, τὸ δίνει ἐντός της
κιτρινισμένη λάμπα, μὲ τι ἡλίων ἀντάβγειες.
Ἂν εἶναι ἴσκιος ἕνας ἁπλωμένος μέσα,
εἶναι οἱ μεγάλες φτεροῦγες τοῦ Ἀρχαγγέλου.

Δὲν γνώρισε τὸ φυλλορρόημα· οὔτε καὶ ποὺ θὰ τῆς ἐρθῇ,
γιατὶ ἔχει τὸ θεμέλιο βαθύ, μὲ τοὺς πασσάλους
μπηχμένους μέτρα κάτου
σὲ γῆς ἀδόνητη καὶ στέρεη.

Ἡ Καταιγῖδα εἶνε γιὰ ἐκεῖ γιορτὴ ἀναστάσιμη·
καὶ ὁ Κεραβνός, ἂν πέσῃ κάπου,
—ὤ, μὴ δὲν ζῇ σὲ τούτου τὴν ἀναμονὴ
σὰν σὲ δόξας κορύφωση καὶ ζωντάνια;

Ἡ Ἀγάπη τὴν κατοίκησε ἀπαρχῆς. Χέρι μὲ χέρι.
Τὶ ἀφοσίωση στὴ σιωπή. Λόγος δὲν πέφτει. Οὔτε ράβδος,
παρὰ τὴ μεγάλη, γιὰ τὰ πρόβατα, τὴ δεσποτικιά.

Ὄξω τοῦ κόσμου, ὄξω τοῦ θανάτου, ζωὴ θεσπεσία
τῆς ἁρμονίας, μὲ τοῦ χρόνου τὰ χωρίσματα
κατεβασμένα. Ἀναμονὴ τοῦ ξημερώματος γιὰ χαράν,
ὄχι γιὰ κόπο. Λατρεία τοῦ πηγαδιοῦ γιὰ τὸ νεροκουβάλημα.

Γύρω γύρω φωλιάσαν πουλιὰ μύρια
ἀπὸ τὰ πιὸ καλοκελάηδητα. Ἕνα Κανάρι ξεχωρίζει.
Πῶς ζεῖ σὲ τόπο μᾶλλον βορρηνό. Κι' ἐνῷ
εἶνε βουνήσιο τὸ περιβάλλον, πῶς ἕνα θάλπος σταθερὸ
καὶ αἰώνιο, χαρίζει τὴν πιὸ μαγέφτραν Εὐκρασία.

Ἂν κάποτε ἔρθη τὸ ἄσπρο χιόνι καὶ λεφκάνη
τὴν περιοχή, ἔ, τότες βάλνεται καὶ καπνίζει
πιότερο καλεστικὰ ὁ Φουγάρος· καὶ βρέσκει σκαμνί,
καὶ βρέσκει θέρμη ὁ ἀργοπορεμένος, ὁ ταλαιπωρεμένος,
ὁ κάθε λογῆς διαβάτης,
σὲ μνήμην ἀνιστόρητη, ποὺ θὰν τοῦ μείνη.

Ἔτσι εἶναι ἐκεῖ ποὺ κατοικεῖ ἡ Ἀγάπη.

Μάβρο σκυλὶ δὲν ἔχει εἴσοδο ἀφτοῦ μέσα
ποὺ κουλουριάζεται μονάχα μιὰ ὥριμη γάτα.
Κακὸς λόγος δὲν ἀκούγεται οὔτε κἂν
ὁ Λόγος ἔχει ἐν γένει πέραση καμμιά.

Τὰ πρόβατα τάχουν μακρυά· μόνο γιὰ τὰ κουδούνια
ν' ἀπηχᾶνε, καὶ τὰ βελάσματα. Κάπου κάπου,
μὲ στάλες στὴν κάπα βροχῆς, δροσιᾶς ἢ χιονιοῦ,
ἔρχεται καὶ κάνας Τσοπᾶνος γιὰ ὁρμήνεια. Ἡ εἴσοδό του
εἶναι ἡ ἴδια μὲ τὴ μοναχικιὰ Χαρά, σὰ ρίχτεις
κούτσουρο καινούργιο στὴ φωτιά, γερὰ ρετσινωμένο !

Ἔτσι εἶναι ἐκεῖ ποὺ κατοικεῖ ἡ Ἀγάπη.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ

ΛΥΡΙΚΟ ΕΠΟΣ

Καὶ στὸ βουερὸ ξεκίνημα μιᾶς φαντασίας τρελλῆς
—Νυχτόπορο νεκρόκορμο τὴ στράτα μου εἶχ' ἀρχίσει—
Ριχτήκαν ἀπὸ πίσω της ἀτέλειωτα θαρρεῖς
Βλαστήμιες σκυλοπρόσωπες, γαυγίσματα καὶ μίση.
Ἡ στράτα δρόμιζε ἄβολη πρὸς ἄγρια χειμαδιά,
Καὶ ἡ φτέρνα στὸ νυχτόδρομο ζητάει νὰ ξαποστάσει,
Κρώζει τριγύρω ἀνέλπιστα τοῦ κόσμου ἡ μπαμπεσιά,
Σάμπως λωβιάρης κόρακας σὲ Δαντικὸ γιορτάσι.
Πρῶτοι μὲ συναπάντησαν τοῦ κόσμου οἱ "πρακτικοί,,
Ποῦ πέσανε ξετσίπωτα ζητῶντας μάνι-μάνι
Νὰ σβύσουν ἀπ' τὸ μάλαμα τῆς σκέψης μου οἱ χαζοὶ
Τὸν ὑπερόβλιο στοχασμό, κάποιας Ἰδέας— ὢ πλάνη !—
Κ' ὕστερα μὲ συντύχανε οἱ τύποι οἱ κοσμικοὶ
Ποῦ μοῦφεραν, ἀμέθυστους, σεντέφια καὶ τοπάζι
Τὴ σκουληκόμορφη ὄψη τους νὰ κρύψουνε οἱ δειλοὶ
Καὶ τῆς ἀπαίσιας ψυχῆς τὸ ράκος ποῦ μουχλιάζει,
Μὰ ἡ στράτα μου ἀνηφόριζε καὶ γὼ χαροζητοῦσα
Κάποιο λαγοῦμι ἀνέλπιστο νὰ μπῶ νὰ ξαποστάσω,
Τοῦ κόσμου ἡ γλῶσσα σύρθηκε σαρανταποδαροῦσα
Καὶ τ' ἄρωστο τὸ χνῶτο της μέκανε νὰ ξεράσω.
. . . . . .

Καὶ τώρα στὸ τραπέζι σας μὲ σύρατε, ὦ στοιχειά,
Μὲ αἷμα, τὸ βρυκολάκιασμα τῶν πόθων μου, νὰ βάψω
Καὶ γύρω στὴ πυρόξανθη ποῦ ἀνάψατε φωτιά,
Ἕνα πρὸς ἕνα, ἀλοίμονο, τοὺς στίχους μου νὰ κάψω.

ΘΕΜ. ΑΘΗΝΟΓΕΝΗΣ

ΓΑΛΑΖΙΟ

Γαλάζιο . . . ἀπὸ τὴ θάλασσα ἕως τὸ οὐρανό,
τοῦ αἰθέριου ἐξαΰλωση μέσα στ' ἀπέραντα ὕψη
χρώματος ὄνειρο λεπτό, στὸ φῶς τὸ Ἁρμονικό.
Γαλάζιο μεσ' σὲ κύματα σαπφείρινα, ποὺ βρέχουν
τοῦ Αἰγαίου ἀκτὲς δαντελωτές, σ' Ἀτμόσφαιρα δροσιᾶς,
τοπεῖα ἀπὸ τὴν ἄφθονη βλάστηση σμαραγδένια
μέσα στὰ χάδια τοῦ Ἀέρος καί στὰ χρυσαφιὰ
τοῦ Ἡλίου παιγνιδίσματα, καὶ στ' ἄφθονα νερά.
Γαλάζιο Ἀγνὸ μέσα σὲ δυὸ βαθειὰ ματια Γυναίκας
πού πάνε ἴσια ὡς στὴν καρδιά, σπαθιά, καὶ συγκλονίζουν
ἀπὸ τὸ βάθρο τὸ Εἶναι τὸ συναισθηματικό.
Σὲ μάτια ποῦ εἶναι Ὄνειρο Ζωῆς, ποῦ εἶναι Μυστήριο
καὶ Γοητεία ἄφθαστη, κ' Ἔρως καὶ Μυστικό.
Μέσα σὲ πλαίσιο Ἁρμονικὸ κεφάλι ἔκπαγλο, θεῖο
λίμνες φωτὸς ποῦ ὁ βυθὸς ἀντιφεγγίζει Ἀγάπη
καὶ κάτι τὸ τελείως ἀγνὸ καὶ τὸ Παρθενικό.
Γαλάζιο εἴτε σὲ πέταλα ἀνθῶν λεπτοφυῆ
εἴτε σὲ φόρμες πλαστικες, κυβιστικές, κρυστάλλου
εἴτε σὲ ἀπόψεις μακρινές — ὢ ! χάρμα ὀφθαλμῶν
λάμψη πολύτιμη χρυσῆς ἀκτῖνος ποῦ πηγαίνει
ἴσια ἐμπρὸς ἀπ' τὸ λεπτὸ δάκτυλο μιᾶς Γυναίκας
ἕως τὴν κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ μου διεισδυτική.
Γαλάζιο μέσ' στὸ Ἀπόλυτο Κάλλος ποῦ ἀτενίζω
σὰν στὸ διακοσμητικό τῆς Βενετίας Ριάλτο
σὲ κρύσταλλο, σὲ τυρκουάζ σὲ σάπφειρο, σὲ σμάλτο.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΝΑΣΗΣ

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Ὀργιάζουν μέσ' τῆς νύχτας τὰ μαγνάδια
Μύρια μυστήρια, κύματα ἐρτζιανά.
Σχίζουνε μπόρες, θάλασσες, σκοτάδια . . .
Κ' ἔρχονται τὰ τραγούδια, ποὺ τὰ βράδυα
Ἀκοῦμε στὴ ζεστή μας τὴ γωνιά.
Καὶ σκέπτομαι, βιβλίο μου, πάλι ἐσένα !
Ἀπ' τῆς καρδιᾶς μου τοὺς παλμούς χλωμό.
Θὰ διαβαστῆς στὰ σπίτια τὰ πιὸ ξένα
Ἢ θὰ σὲ κλείσουν βάρβαρα σὰν ἕνα
Ραδιόφωνου ἀνυπόφορο σταθμό ; . . .

ΣΤΕΦ. ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ

ULTIMO

ΜΙΑ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΗ ΕΞΙΣΤΟΡΗΣΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗ ΓΗ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΟΝ D H L. ΠΟΥ ΑΓΑΠΗΣΕ ΤΟΝ ΗΛΙΟ

«Ἂν μπορεῖς νὰ συλλάβῃς τὴν ἔννοια τοῦ διαστήματος ὅταν ἦταν ἄδειο, πάει νὰ πῇ πὼς τόζησες». C. W.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἂν καὶ δὲν ἔχω καμμίαν ἀμφιβολία πὼς εἶναι δυνατό, νὰ δοθῇ μιὰ ἀπόλυτα ἐπιτυχημένη λύση στὸ ἐγχείρημα ποὺ ἀνέλαβα, ξόδεψα ὅμως τόσο χρόνο κ' ἔχω καταβάλει τόση ἐργασία καὶ ἐνεργητικότητα στὴν ἐξονυχιστικὴ μελέτη καὶ ἀνερεύνηση τῆς γῆς, στὴν πρωτόγονη μορφή της, ποὺ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ δώσω μίαν ἀφήγηση τῶν συμπερασμάτων μου. Πολλὲς ἀπὸ τὶς προεκθέσεις μου αὐτές, ποὺ ἀφοροῦν τὸ παρελθόν, εἶναι ἀναγκαστικὰ ὑποθετικὲς καὶ τὶς παραδίδω στοὺς μεταγενέστερους γιὰ νὰ τὶς χρησιμοποιήσουν ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία τους. Ἀντικρύζω τὸ μεγαλύτερο τόλμημα τῆς ζωῆς μου.

ΠΡΕΛΟΥΝΤΙΟ

Πολιτεῖες ἔγιναν κατακόρυφες. Χτίρια ὕψωναν τὶς τρομαχτικὲς προεχτάσεις των στὸν αἰθέρα. Ζέππελιν, μὲ φουσκωμένα, φαλαινοειδῆ σώματα γυάλιζαν στὸν ἥλιο, σκιάζοντας τὴ γῆ μὲ τὶς ἄμορφες σκιές τους. Ἀεροπλάνα προσγειούμενα σὲ διαφανῆ σώματα σκοτείνιαζαν τὸ φῶς μὲ τὰ πελώρια φτερά τους. Ὁ κρότος τῶν στροβιλιζομένων ἑλίκων καὶ τῶν δυνατῶν κινητήρων ἦταν καταθλιπτικὸς καὶ ἡ ζωὴ μονάχα σὲ μεγαλύτερα ὕψη εἶταν ὑποφερτή. Τὸ ἔδαφος—τεχνητὰ πάντα φωτισμένο—χρησίμευε ἀποκλειστικὰ γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν ἐφοδίων τῆς ζωῆς, κάτω ἀπὸ τὰ ὑπόγεια, χιλιάδες μίλλια μάκρος, τοῦνελ Μονάχα σὲ ὑψωμένες κινούμενες πλατφόρμες ἐπιτρέποταν ἡ πεζοπορία. Ἡ ἰδιαίτερη χρήση μηχανικῶν τροχοφόρων ἦταν ἄγνωστη καὶ ἐπιτρεπόταν μονάχα τὸ ἀτομικὸ πέταγμα. Κάθε γενεὰ εἶχε ν' ἀντιμετωπίσῃ ἕνα δύσκολο πρόβλημα—ποὺ κάθε ἀκόλουθη γενεὰ εὕρισκε ἀκόμα πιὸ δυσκολοξεδιάλιτο. Τρομεροὶ κρύοι χειμῶνες ποὺ ὁλοένα γινόντουσαν πιὸ ἀτέλειωτοι. Ἄνεμοι μὲ μεγάλη γληγοράδα φυσοῦσαν σχεδὸν ἀδιάκοπα καὶ χιονοστρόβιλοι ἀπίστευτης δύναμης σταματοῦσαν κάθε συγκοινωνία. Ὁ κόσμος ὑπόφερε πολὺ καὶ ἡ ἀναλογία τῶν θανάτων μεγάλωσε τρομαχτικά. Ἡ ἀλλαγὴ ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ ἦταν σχεδὸν ἀνεπαίσθητη, μὰ σὲ περασμένους καιροὺς εἶχε μαζευτεῖ ὑπεράφθονη θερμότητα ἀπὸ τοὺς καλοκαιριάτικους μῆνες καὶ κρατοῦσε ὡς τὸν κρυερὸ χειμῶνα—ἦρθε ὁ καιρός, ποὺ οἱ λίγες σύντομες βδομάδες τῆς λιακάδας δὲν εἶχαν τὴ δύναμη νὰ λυώσουν τοὺς τεράστιους ὄγκους τοῦ χιονιοῦ καὶ τῶν πάγων ποὺ εἶχαν σωριαστῇ τοῖχοι στέρεα ἀπομονωμένοι καὶ τοῖχοι παραγεμισμένοι μὲ θερμότητα. Ἀρκετὰ γιὰ ἕνα αἰῶνα, ἄχρηστοι γιὰ πιὸ πέρα. Ἡ ἀλλαγὴ εἶταν τόσο βαθμιαία ποὺ θἄλεγε κανεὶς πὼς δὲν γινόταν κι' ὅμως ἕνα παγερὸ ἀγκάλιασμα ἀπειλοῦσε κακόβουλα καὶ ἀσταμάτητα ὅλη τὴ γῆ. Γιγάντια κρύσταλλα πάγων εἶχαν περιβάλλει τὰ χτίρια, καὶ φαινόντουσαν ὡραῖα καὶ ἐπιβλητικὰ κάτω ἀπὸ τὶς ψυχρὲς ἀχτίδες τοῦ ἥλιου. Ὅλες οἱ ἐπινοήσεις στάθηκαν ἄχρηστες νὰ προφυλάξουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ στοιχεῖα. Τρομαχτικὲς καταστροφὲς γινόντουσαν. Ἀποκλεισμένο ἀπὸ τοὺς παγετῶνες τοῦ Βόρειου Ἀτλαντικοῦ ζητοῦσε βοήθεια τὸ τελευταῖο μεγάλο ὑπερωκεάνειο. Ἀεροπλοια πέταξαν ἐκεῖ—πολὺ ἀργά. Κυκλωμένο ἀπὸ μιὰ ἄχνη παγωμένης ὁμίχλης, τὸ πλοῖο σφηνώθηκε σιωπαλὰ κι' ἀκίνητα στὸ σκληρὸ πάγο—κι' ὅλοι ποὺ ἦταν μέσα πέθαναν ἀπὸ ψύξη. Σιγὰ—σιγὰ σταμάτησαν καὶ τ' ἀεροπορικὰ ταξίδια. Ἀκόμα καὶ στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς λίγα ταξίδια γινόντουσαν· εἶχαν ὁλότελα σχεδὸν περιοριστεῖ στὶς πόλεις μέσα κ' ἦταν ὑπόγεια. Ἰσχυρὰ παγοθραυστικὰ χρησιμοποιήθηκαν, μὰ ἦρθε ὁ καιρὸς ποὺ ἡ θάλασσα δὲν μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῇ γιὰ τὴ ναυσιπλοΐα. Ἡ ἐπικοινωνία ἀπὸ πόλη σὲ πόλη εἶταν ἀδύνατη πιά. Οἱ κατακλυσμικὲς ταραχὲς τοῦ ρικνιασμένου ἥλιου ἐμπόδιζαν τὴν μεταβίβαση εἰδήσεων. Κάθε ἐπαφὴ μὲ τὶς μακρυνὲς πολιτεῖες εἶχε χαθῇ. Τόσο ὀδυνηρὰ εἶταν τὰ προβλήματα ποὺ ὅλους ἀπασχολοῦσαν ὥστε καθένας οὔτε τὸν καιρὸ εἶχε οὔτε τὴν ὄρεξη νὰ στείλει βοήθεια σ' ἐκείνους ποὺ ἡ συμφορά τους εἶταν πιὸ μεγάλη ἀπὸ τὴ δική τους. Οἱ λίγοι ποὺ ἐπιζήσανε, ἀφοῦ πρῶτα δοκίμασαν τὴ τύχη ποὺ τοὺς περίμενε κ' ἔφυγαν ἀπὸ τὶς καταδικασμένες πολιτεῖες, μακρυὰ ἀπ' τὴν ἰσημερινό, γιὰ νὰ φτάσουν σὲ κάποιο κομμάτι γῆς ποὺ εἶταν προσωρινὰ κατοικήσιμο, διηγόντουσαν βασανιστικὲς ἱστορίες ἀπίστευτης δυστυχίας καὶ ἀγωνίας, καὶ γέμιζαν τὶς ψυχὲς τῶν ἀκροατῶν τους μὲ ἀόριστες καὶ ἀπερίγραπτες προαισθήσεις. Παρὰ πολὺ ἀναβάλουν τὴν ἔξοδο, καὶ βέβαιος ἀφανισμὸς εἶταν ἡ μοῖρα τῶν δυσπίστων. Ἡ ἀνθρωπότητα ὑπόφερε καὶ τρόμαξε μπροστὰ στὴ λευκὴν ἀπειλή. Σ' ὅλο τὸν κόσμο γινόντουσαν ἀποδημίες, γιατὶ ὅλοι οἱ λαοὶ τραβοῦσαν πρὸς τὴ θερμὴ ζώνη τῆς γῆς. Ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐξαφανίζονται. Οἱ ὡραῖες, ψηλὲς πολιτεῖες ὑψωνόντουσαν ἐγκαταλειμένες καὶ ἔρημες, πύργοι παγωμένης ἀκινησίας. Ὁ πολιτισμὸς μαζεύτηκε ὁλόγυρα στὸν ἰσημερινό, ἕνας πολιτισμὸς λαῶν ποὺ δὲν εἶχαν παρὰ μονάχα μιὰ κυρίαρχη ἰδέα—νὰ παρατείνουν τὴ ζωή. Μεγάλες κυκλικὲς πολιτεῖες χτίστηκαν, ἀπὸ πλῆθος σμιχτὰ χαμηλὰ σπίτια μὲ κρεμαστὲς στέγες καταπληχτικῆς ἀντοχῆς: Πολιτεῖες σὰν γιγάντια μανιτάρια, μὲ τοίχους καὶ στέγες καμωμένες ἀπὸ ὑλικὰ ποὺ εἶχαν τὴς ἰδιότητα νὰ πολλαπλασιάζουν τὴ θερμότητα, ποὺ ἔστελνε ἀκόμα ὁ ἥλιος, καὶ ν' ἀποκλείουν τὸ χιόνι καὶ τὸ κρύο. Καὶ τὸ τελευταῖο ἄτομο ἡλιακῆς θερμότητας χρησιμοποιόταν· τίποτα δὲν πήγαινε χαμένο. Τεράστιες διακλαδώσεις ἠλεκτρικῆς θέρμανσης κυκλοφοροῦσαν ἀνάμεσα στὶς πολιτεῖες αὐτές. Μεγάλοι συσσωρευτὲς εἶχαν ἐγκατασταθεῖ, τόσο προφυλαγμένοι ἀπὸ κάθε προσβολὴ τῶν στοιχείων ποὺ εἶσαν σχεδὸν ἀκατάβλητοι. Ἡ ἐποχὴ τῶν πάγων εἶχε ἀναγκάσει τὸν ἄνθρωπο νὰ γυρίσῃ στὴν πρώτη του κατοικία, στὸν ἰσημερινό, καὶ τὰ σημάδια τῆς ὕπαρξης του σ' ἄλλους τόπους θάφτηκαν στὶς παγωμένες ἐκτάσεις. Οἱ κατοπινὲς ὅμως γεννεὲς δὲν βρῆκαν οὔτε κεῖ καταφύγιο. Ὁ ἄνθρωπος πάλευε μ' ἕναν ἀκατάβλητο ἐχθρό, ποὺ ἡ δύναμή του μεγάλωνε ὁλοένα. Ὁλοένα γινόταν πιὸ δύσκολη ἡ παραγωγὴ ἠλεκτρικῆς θέρμανσης. Ἕνας ἕνας, οἱ τεράστιοι συσσωρευτὲς καταστρεφόντουσαν ἀπὸ τὴν τρομερὴν ἔνταση, καὶ τὸ κρῦο εἰσχωροῦσε. Ζῶα οὐρλιαζαν ἔξω ἀπὸ τοὺς τοίχους τῆς πολιτείας καὶ τὰ δοκάρια στὶς στέγες ἀρχιζαν νὰ ὑποχωροῦν κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τοῦ χιονιοῦ καὶ τῶν πάγων. Οἱ κλειστὲς καὶ θερμαινόμενες πολιτεῖες τοῦ ἰσημερινοῦ ἀχρηστεύθηκαν. Μιὰ παχειὰ κρούστα χιονιοῦ καὶ πάγου σκέπασε μόνιμα ὁλόκληρη τὴ γῆ. Οἱ τυφλωτικὲς θύελλες τοῦ χιονιοῦ καὶ τῶν ἀνέμων δὲν τελείωναν ποτέ Τίποτα πιὰ δὲν ἐβοηθοῦσε τὴν ὕπαρξη τῆς ζωῆς. . . . . .

Τὴν παγωμένη γῆ ἀνασκάλευαν τὰ τεράστια ἠλεκτρικὰ τρυπάνια.

ULTIMO

Ἀρχίζω νὰ παρατηρῶ μιὰ βαθειὰ ἀνησυχία ἀνάμεσά μας καὶ ξέχωρα στοὺς νεώτερους. Κι' αὐτὸ εἶναι σοβαρό, γιατὶ αὐτοὶ διαφεντεύουν. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀνησυχίας αὐτῆς πιστεύω, πὼς μπορεῖ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρο ποὺ δείχνεται τὸν τελευταῖον αὐτὸν καιρὸ γιὰ τὶς ἱστορίες τῆς περασμένης ζωῆς. Πολὺ λίγες ἀπὸ τὶς ἱστορίες αὐτὲς εἶναι αὐθεντικὲς καὶ ἕνας ἐλάχιστος ἀριθμὸς ἀνθρώπων ἔχουν σήμερα γνώση αὐτῶν, ἂν καὶ θἄταν καλλίτερα νὰ μᾶς εἶταν ὁλότελα ἄγνωστες. Σιγά, βαθμιαία, μὰ ἀδιάκοπα στὴ φιλολογία, στὸ δρᾶμα, στὴ συνομιλία, φανερώνεται τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ ποὺ ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, ἀπολάμβανε τοὺς καρπούς της καὶ θερμαινόταν κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο της. Ποῦθε ὅμως νὰ προέρχεται αὐτὴ ἡ αὐξανόμενη δυσαρέσκεια; Δὲν ἔχουμε πιὰ τάχα ὅ,τι μᾶς χρειάζεται γιὰ τὴ ζωή; Θυμᾶμαι στὰ παιδικά μου χρόνια ποὺ ἄκουα νὰ μοῦ δηγοῦνται οἱ γέροι ἱστορίες γιὰ κυνη-

γετικὲς ἐκδρομὲς στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Τὰ κυνηγετικά, λέγουν, ζῶα μὲ τὶς μαλιαρὲς γοῦνες, ποὺ ἔμεναν ἀκόμα, εἶταν ἕνα διασκεδαστικὸ σπόρ. Ἰδιαίτερα δὲν κουραζόντουσαν ποτὲ νὰ μοῦ δηγοῦνται ἕνα ὡρισμένο περιστατικό. Ἕνα τρομερὸ οὐρλιασμα ζώων τράβηξε τὴν προσοχὴ τῶν κυνηγῶν σὲ κάποιο μέρος ἀνάμεσα στοὺς πάγους. Μιὰ γιγάντια ἄσπρη ἀρκοῦδα πάλευε γιὰ τὴ ζωή της μ᾽ ἕνα κοπάδι ἀγριεμένων λύκων. Τὰ τεράστια κρεμαστὰ σαγώνια της, τὰ κοφτερὰ δόντια καὶ τὰ μακρυὰ γαντζωτὰ νύχια γυάλιζαν κάτω ἀπὸ τὶς κρύες ἀχτίδες τοῦ ἥλιου. Μποροῦσαν φυσικὰ νὰ σκοτώσουν τὸ κοπάδι αὐτό, ἤθελαν ὅμως νὰ ἰδοῦν ἂν θἄβγαινε νικήτρια ἡ ἀρκοῦδα ἀπὸ τὴν ἐπική της πάλη μὲ τοὺς λύκους. Ἕνας-ἕνας οἱ λύκοι ἔπεφταν κάτω ἀπὸ τὰ χτυπήματα τῶν τεράστιων ποδιῶν της καί, πρὶν ἀκόμα προλάβουν νὰ συνέρθουν, τεράστια ὄρνια χυμοῦσαν μ᾽ ὁρμὴ ἀπὸ τὸν ἀέρα κι᾽ ἄρπαζαν τὰ ματωμένα ζῶα. Μονάχα οἱ νέοι μποροῦσαν ν᾽ ἀπολαύσουν τὶς κυνηγετικὲς αὐτὲς ἐκδρομές. Εἶσαν ὑποχρεωμένοι νὰ φοροῦν βαρειὰ ροῦχα ποὺ νὰ μποροῦν νὰ τοὺς κρατοῦν θερμότητα γιὰ κάμποσες ὧρες καὶ μονάχα οἱ πιὸ ἀπόκοτοι τολμοῦσαν νὰ λάβουν μέρος σ᾽ αὐτὲς τὶς ἐκδρομές. Ἂν λάχαινε νὰ στερηθοῦν τὰ βαριά τους ἐκεῖνα ροῦχα εἶσαν χαμένοι, γιατὶ εἶταν ἀδύνατο νὰ ζήσουν οὔτε στιγμὴ χωρὶς αὐτά. Ἔπρεπε νὰ φοροῦν τὰ πιὸ σκοῦρα ματογυάλια γιὰ νὰ προφυλάσσουν τὰ μάτια τους ἀπὸ τὸ ἀσυνήθιστο φῶς· πολλὲς φορὲς ἔχαναν τὸ φῶς τους ἀπὸ μιὰ ἀμέλεια. Ἐπικοινωνοῦσαν μεταξύ τους μὲ νοήματα· οὔτ᾽ ἕνα ἐλάχιστο τμῆμα τοῦ κορμιοῦ τους δὲν τολμοῦσαν νὰ γυμνώσουν οὔτε στιγμή. Ἀπὸ τὶς ἱστορίες τῶν γέρων ποὺ στὰ νειάτα τους, καθὼς ἔλεγαν, δοκίμασαν αὐτὸ τὸ σπόρ, πείσθηκα πὼς εἶταν γιαὐτοὺς μιὰ μεγάλη χαρὰ καὶ μιὰ πραγματικὴ ἀνακούφιση ὅταν ἔβλεπαν πάλι τὸ τραῖνο μὲ τὴ θέρμανση, ποὺ θὰ τοὺς ἔφερνε πίσω στὰ σπίτια τους. Εὕρισκαν τὸ φῶς ἔξω, κι᾽ ὅταν ἀκόμα εἶχαν προφυλαγμένα τὰ μάτια τους, ἐκτυφλωτικὰ λευκὸ καὶ δυσάρεστο. Τὸ τεχνητό μας φῶς πρέπει νἆναι πολὺ προτιμώτερο, τόσο ἅπαλὸς καὶ χλωμοπράσινος εἶναι ὁ ὑπόγειος οὐρανὸς—δίχως ἀναλαμπὲς ἀχτίδων. Καὶ πόσο πιὸ εὐχάριστο εἶναι τὸ νυχτερινό μας φῶς ἀπὸ τὴν κρύα καὶ ἀτενῆ φωτεινὴ σφαῖρα ἔξω. Στὸ ὕπαιθρο, ὅταν ἔχουν σβύσει πιὰ οἱ κόκκινες λάμψεις τοῦ δυσμικοῦ ἥλιου, δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ προφυλάξῃ κανεὶς τοὺς πνεύμονές του, ποὺ παγώνουν μόλις περάσει μέσα τους ὁ ἀέρας τῆς ἀναπνοῆς. Ἡ ἀτμόσφαιρα δονεῖται μὲ τὰ ἐκκωφαντικὰ τριξίματα καὶ τοὺς κρότους, ἀπὸ τὰ τεράστια χάσματα ποὺ ἀνοίγονται στὶς ἀπέραντες παγωμένες ἐκτάσεις ἀπὸ τὸ ἀνυπολόγιστο κρύο. Ἐδῶ εἴμαστε θερμοὶ καὶ προφυλαγμένοι. Εἶταν ἕνας πόλεμος ἀνάμεσά μας καὶ τὸν κερδίσαμε. Δὲ μᾶς λείπει τίποτα κ᾽ ἂν δὲν μᾶς πείθανε τὰ λόγια τῶν σοφῶν δὲν θὰ μπορούσαμε οὔτε νὰ φαντασθοῦμε κὰν μιὰ ζωὴ πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ζοῦμε σ᾽ ἕνα βάθος τέτοιο ποὺ ἡ θερμότητα τοῦ κέντρου τῆς γῆς καὶ ἡ ψύξη παράγουνε πάντα μιὰ ἀπαλὴ κ᾽ εὐχάριστη θερμοκρασία. Μερικοὶ σκέφτηκαν πὼς μιὰ μεγάλη θερμότητα θἄταν εὐεργητικὴ στὸν ἄνθρωπο κ᾽ ἔπεισαν πολλοὺς νὰ κατέβουν πιὸ χαμηλά, μέσα στὰ σπλάχνα τῆς γῆς νὰ παίρνουν τὸ λουτρό τους γιὰ τὸν καθαρισμὸ τῶν πόρων τοῦ δέρματος. Τὰ λουτρὰ αὐτὰ τὰ χρησιμοποιοῦσαν συχνὰ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς γεροντότερους, ποὺ πιστεύουν πὼς ἔτσι ἀναβάλλανε τὴν ἐποχὴ ποὺ θὰ σταματήσῃ ὁλότελα ἡ κοινή τους χρήση, ὅμως ἐγὼ ἔχω τὴ γνώμη πὼς ἡ εὐχάριστη αἴσθηση τῆς θερμότητας, πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὴν πεποίθηση σὲ μιὰ ἀμφίβολη ὠφελιμότητα, ποὺ θὰ μποροῦσε νἄχουν, εἶναι αὐτὸ ποὺ τοὺς τραβάει. Πολὺς χρόνος ξοδεύεται στὶς διάφορες λουτρολίμνες ποὺ σκαλίζονται σὲ μονοκόμματους κρουσταλιασμένους βράχους καὶ τροφοδοτοῦνται ἀπὸ ἰαματικὲς μεταλλικὲς πηγές. Οἱ λίμνες αὐτὲς φτειάχνονται μέσα σὲ φαντασμαγορικοὺς κήπους σπάνιας ὀμορφιᾶς καὶ διαύγειας καὶ τὰ γυμνά μας σώματα φαιδρύνονται ἀπὸ τὶς ἀχτίδες ποὺ παιχνιδίζουν ἀκατάπαυστα πάνω μας, διαγείροντας ὅλες μας τὶς αἰσθήσεις. Τὰ βιομηχανικὰ τμήματα εἶναι συγκεντρωμένα χωριστὰ τὰ τεράστια καρποφόρα δέντρα βρίσκονται μακρυὰ ἀπὸ τὰ

κατοικημένα μέρη καὶ τὰ κέντρα ἀναψυχῆς. Οἱ ὑπόγειες μεταφορὲς γίνονται σχεδὸν αὐτοστιγμί. Οἱ ὧρες τῆς δουλειᾶς εἶναι συνεχεῖς κι᾽ ὁ καθένας μας εἶναι ὑποχρωμένος νὰ δουλέψῃ μὲ τὴ σειρά του. Ἡ διάρκεια ὅμως τῆς ἐργάσιμης περιόδου καθενὸς εἶναι πολὺ σύντομη—καὶ οἱ περιόδοι ἀπέχουν πολὺ ἀναμεταξύ τους. Κανένας δὲν μπορεῖ ν᾽ ἀποφύγει τὸ μερτικό του στὴ δουλειά. Δὲν ἔχουμε μέσα συναλλαγῆς—πρᾶγμα ποὺ δὲν εἶναι ἄλλωστε ἀναγκαῖο μιὰ καὶ καθένας μας δίνει καὶ παίρνει ἀνάλογα μὲ τὸ ποσὸ τῆς ὠφέλειας ποὺ προσφέρει στὴν κοινότητα ποὺ ζῇ. Ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς μάκρυνε σχεδὸν ἀτελείωτα—ἀληθινά, ὥς ποὺ ἡ ἡλικία τοῦ μυαλοῦ ἔφτανε στὸ σημεῖο ἐκεῖνο ποὺ ἡ σωματικὴ δύναμη δὲ σημαίνει καὶ δύναμη διανοητική. Ὅταν κανένας ἔφτανε σ᾽ αὐτὴ τὴν κατάσταση καὶ δὲν μποροῦσε νὰ προσφέρῃ τὸ μερτικό του στὴ δουλειὰ—διανοητικὰ ἢ φυσικὰ—διωχνότανε. Γιαυτὸ εἶναι ἀναγκαῖο νὰ ὑπάρχει μόνιμα μιὰ ὡρισμένη ἀναλογία ἀπὸ νέες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις. Κ᾽ ἔχουνε μεγάλη ἀξία. Τόσοι, νὰ ποῦμε, παλμοὶ τοῦ κόρου τῆς γῆς δημιουργοῦνε μιὰν ἀνθρώπινη ὕπαρξη ἀξίας καὶ δὲν ὑπάρχει καμμία ἐξαίρεση στὸν κανόνα τοῦτο. Ὁ πληθυσμὸς κρατιέται στατικός. Ἡ ἐδαφική του ἐξάπλωση εἶναι σχεδὸν ἀδύνατη ἐξ αἰτίας τῆς ὁλοένα αὐξανόμενης ἀδυναμίας τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς ἀπὸ τὶς τρομαχτικὲς μεταβολὲς τῆς θερμοκρασίας. Αὐτὸ ἐμποδίζει τὴ δημιουργία κι᾽ ἄλλων κέντρων ζωῆς καὶ μιὰ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ δὲν θἆναι ὁλότελα ὠφέλιμη γιὰ κανένα. Αὐτὸ εἶταν κι᾽ ὅλας γνωστὸ ἀπὸ τὴν πεῖρα καὶ ποτὲ ἕνας μεγαλύτερος ἀριθμὸς ἀνθρώπων δὲν ἀποδείχτηκε νὰ συντελεῖ στὴν διανοητικὴν ἐξύψωση ἢ τὴν φυσικὴν ὑπεροχή. Τὸ ἀντίθετο μάλιστα. Ὅσοι κρίνονται ἀπὸ τὸ κυβερνητικὸ σῶμα ἐντελῶς ἄξιοι, φυλάγονται γιὰ τὴν ἀναπαραγωγή, δὲν ὑπάρχει ὅμως κανὲς περιορισμὸς ποὺ ν᾽ ἀπαγορεύει τὴ συμβίωση γιὰ ὁποιοδήποτε ἄλλο σκοπό. Ὅλες οἱ διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις τοῦ πληθυσμοῦ ἐφαρμόζονται αὐστηρά, ἐξαιρέσεις μονάχα γίνονται ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες. Ξεπερνοῦν κάθε φαντασία, εἶναι ἀπίστευτες καὶ δίχως ἀμφιβολία ψεύτικες οἱ ἱστορίες ποὺ εἰπώθηκαν γιὰ τὴ ζωὴ πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς χιλιάδες χρόνια πίσω· ἱστορίες γιὰ ἀπίστευτες προλήψεις, περιορισμοὺς καὶ ἀπαγορεύσεις. Γιὰ κάποια συνήθεια ποὺ τὴν λέγαν γάμο, καὶ ποὺ ἐξ αἰτίας της οἱ ἀρχηγοὶ ἑνώνανε τοὺς ἀνθρώπους παρὰ τὴ θέλησή τους· γιὰ μιὰ παράξενη διασκέδαση ποὺ τὄλεγαν ἔγκλημα, καὶ ποὺ γιὰ χάρη της οἱ ἄνθρωποι ἔπαιρναν ὁ ἕνας τὰ πράμματα τοῦ ἄλλου καὶ βλάφτανε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μὲ τὴ βία. Γινόταν ἀκόμα καὶ τοῦτο σὲ μεγάλη κλίμακα: ὁρδὲς ἀπὸ ἀνθρώπινες ὑπάρξεις ποὺ πάσκιζαν νὰ ἐξοντώσουν μὲ τὴ βία τοὺς ὅμοιους των. Αὐτό, τὸ δίχως ἄλλο, γινόταν γιὰ νὰ κοντρολλάρεται ὁ πληθυσμὸς καὶ δὲν ξεπάστρεβαν παρὰ μονάχα τοὺς γέρους, τοὺς ἀνίκανους καὶ τοὺς ἀρρώστους. Ζοῦσαν σὲ μιὰ τέτοια ἄβυσσο ἄγνοιας κάθε κοινοῦ νόμου ποὺ ὄχι μόνο δεχόντουσαν ἀνάμεσά τους πρόσωπα φυσικὰ καὶ διανοητικὰ παθιασμένα, μὰ τοὺς ἄφηναν κιόλα ν᾽ ἀναπαράγωνται μεταξύ τους. Μπορεῖ βέβαια οἱ ἀπέραντες ἐκτάσεις τῆς κατοικήσιμης γῆς νἄχαν κάποια ἐπίδραση πάνω στὶς ἰδιαίτερές των συνήθειες καὶ περιορισμούς. Ὅσοι εἶχαν μιὰ παραμικρὴ ἀντίληψη τῆς κοινῆς ἀλήθειας, τὴν πλήρωναν ἀκριβὰ καὶ λογαριάζονταν διωγμένοι ἀπὸ τὴ φυλή.—Τελευταῖα οἱ ὑπωκεάνειες ἀποστολὲς ἔγιναν τῆς μόδας. Μεγάλοι φωτισμένοι, διάφανοι σωλῆνες τοποθετήθηκαν φτάνοντας ὡς τὰ χαμηλότερα βάθη τῆς θάλασσας, ποὺ δὲν πάγωσαν ἀκόμα. Ἀπομονωμένα κατάλληλα βαγόνια βάθους μὲ ἰσχυρὸ φωτισμὸ κατεβαίνουν μέσα ἀπὸ τοὺς ὑποβρύχιους αὐτοὺς ὑδροφράχτες καὶ στὰ βάθη ἐκεῖνα μπορεῖ κανένας νὰ δεῖ τὰ τέρατα τοῦ ὠκεανοῦ, ὅσα μποροῦν ν᾽ ἀνθέξουν στὸ κρῦο. Θυμᾶμαι, ὅταν ἤμουν νέα, ποὺ πολλὰ ψάρια σκοτωμένα ἀπὸ φωτοπληξία τὰ μάζεψαν καὶ τὰ χρησιμοποίησαν γιὰ τροφή. Μιὰ τρομερὴ ἀρρώστεια ἁπλώθηκε· τόσοι πολοὶ πέθαιναν κάθε μέρα ποὺ ἡ κυβέρνηση τοῦ καιροῦ αὐτοῦ ἀναγκάστηκε νὰ καταργήσῃ τὴν αὐστηρότητα τοῦ κανονισμοῦ της γιὰ τὶς ἄδειες τῶν γεννήσεων καὶ γιαὐτὸ ὑπόφερε πολὺ ἡ ἰσορροπία τῆς διανοητικότητος καὶ

ὑγείας μας ἐπὶ μιὰ μακρυὰ περίοδο. Δὲν τρῶμε πιὰ κρέας. Χρόνια πίσω οἱ πρόγονοί μας θεωροῦσαν φρόνιμο ν᾽ ἀποφεύγουν τὴ κρεοφαγία γιατὶ ὄχι μόνο στοίχιζε πολλά, μὰ καὶ γίνονταν πάντα ἀφορμὴ μόλυνσης κι᾽ ἀρρώστιας ποὺ ὁλοένα ἁπλωνεν. Ὅλες οἱ τροφὲς ποὺ ξέρουμε πὼς χρησιμοποιοῦσαν εἶταν σύνθετες.—Ἡ ἀνησυχία ὅμως μεγαλώνει. Ἀρχίζω κ᾽ ἐγὼ νὰ πιστεύω πὼς ἡ ζωὴ κάτω ἀπὸ τὴ γῆ γίνεται ἀβάσταχτη. Πόσο εὐτυχισμένοι πρέπει νᾶταν ἐκεῖνοι ποὺ ἔνοιωθαν τὸ χάδι τοῦ ἥλιου! Προτοῦ ἀποστρέψει τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ πάνω τους, πόσο ἰδεώδης πρέπει νᾶταν ἡ ζωή τους! Τὴν ὥρα ποὺ ἐμεῖς ἀγωνιζόμαστε τόσο τρομαχτικὰ γιὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήσουμε—ὅσο μποροῦμε πιὸ καλά. Κατάβαλα μακροχρόνιες προσπάθειες γιὰ νὰ πείσω τὸν ἑαυτό μου πὼς τὸ φῶς καὶ ἡ θερμότητά μας εἶταν σίγουρα, μὰ τώρα πειὰ δὲν φτάνει ἡ προσπάθεια τούτη Ἡ ἀλάθευτη κανονικότητα τῶν ὑλικῶν, ποὺ κοντρολλάρει ὁ ἄνθρωπος μὲ πιέζει μὲ τὴν μονοτονία της. Πόσο λαμπρὴ θᾶταν ἡ ζωὴ ἂν εἴχαμε ν᾽ ἀγωνιστοῦμε γιὰ κάτι, κάτι νὰ ὑποτάξουμε, κάτι νὰ ἐρευνήσουμε, νὰ ὑποφέρουμε γιὰ κάτι! Ἡ ἴδια ἡ τελειότητα τῆς ὕπαρξής μας ἐδῶ κάτου μὲ πνίγει. Γίνεται πολλὴ κουβέντα, ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους τῆς σκέψης, γιὰ τὴν ἀνακάλυψη τοῦ μέσου ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ μᾶς μεταφέρει σ᾽ ἕναν ἄλλον κόσμο ζωῆς, πάνω στὴν ἐπιφάνεια, κι᾽ ὄχι πιὰ ὑπόγεια. Αὐτὸ δὲν εἶναι ὁλότελα καινούργια ἰδέα, γιατὶ ἀπὸ γεννεὲς πίσω δοκιμάσαμε νὰ στείλουμε ρουκέτες, ἄδειες ἢ καὶ μ᾽ ἀνθρώπινο φορτίο, σ᾽ ἄλλους πλανῆτες. Πολλὲς ἔπεσαν, κι᾽ ὅσες πέτυχαν νὰ ξεπεράσουν τὴν ἡλιακὴ καμπύλη δὲν ἔδωσαν πιὰ σημάδια ζωῆς· τὰ δυνατὰ τηλεσκόπιά μας τὶς ἀναζήτηξαν μάταια μέσα στὰ χάη. Τὸ πρόβλημα τῆς κατασκευῆς φακοῦ γιὰ τὰ τηλεσκόπιά μας ποὺ νὰ μπορεῖ ν᾽ ἀντέχῃ στὶς τρομαχτικὲς μεταβολὲς τὶς ἐξωτερικῆς θερμοκρασίας εἶταν ἀπὸ τὰ πιὸ δυσκολόλυτα. Πρέπει ἀδιάκοπα νὰ ἐπιθεωροῦνται τὰ θεώρατα μίλλια μάκρος κάθετα σώματα τῶν τηλεσκοπίων αὐτῶν. Τὰ γιγάντια μηχανήματά μας λήψης δὲν μπόρεσαν ποτὲς νὰ πάρουν οὔτ᾽ ἕνα μήνυμα ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ κόσμο, οὔτε κι᾽ οἱ πελώριοι προβολεῖς μας ἔλαβαν ποτὲς ἀπάντηση στὰ σήματά τους. Κι᾽ ὅμως οἱ ἐπιστήμονες πιστεύουν πὼς ἔφτασε ὁ καιρὸς ποὺ ὁ τρίτος ἀστερισμὸς θἄχει πλανῆτες μὲ τέτοιες ἀτμοσφαιρικὲς συνθῆκες ποὺ νὰ ἐπιτρέπουν τὴν ὕπαρξη ζωῆς στὴν ἐπιφάνειά τους. Καὶ πολλοὶ ρωτοῦνε: πρέπει τάχα ἐμεῖς καὶ οἱ ἀπόγονοί μας νὰ ζοῦμε πάντα σ᾽ αὐτὴ τὴ γῆ—δὲν εἶναι βολικὸ νὰ ζήσουμε σ᾽ ἄλλους κόσμους; Ὅταν οἱ χιλιάδες τῶν ὑπόγειων στοῶν ποὺ ἁπλωνόντουσαν σ᾽ ὅλα τὰ κατοικημένα μέρη κάτω ἀπὸ τὴ γῆ θἄχαν ὁλότελα συμπληρωθῆ, θαρροῦσα πὼς δὲν θἄχαμε πιὰ τίποτ᾽ ἄλλο νὰ ἐπιθυμήσουμε. Τὰ ταξίδια ἀπὸ τόπο σὲ τόπο γίνονται τώρα πραγματικὰ αὐτοστιγμὶς μὲ τὰ βαγόνια μας ποὺ κινοῦνται μὲ μαγνητικὴ δύναμη ἀνάμεσα στὰ ἄδεια τοῦννελ καὶ ἡ τριβὴ κ᾽ ἡ ἀντίσταση ἔχουν ἐξουδετερωθῆ. Τὸ κρυφὸ ρεῦμα ὅμως τῆς δυσαρέσκειας δὲν ρέει μονάχα ἐδῶ, μὰ παντοῦ. Λυποῦμαι ποὺ δὲν εἶναι πιὰ βολετὸ νὰ κάνουμε τὶς κυνηγετικὲς ἐκδρομὲς ποὺ δηγοῦνται οἱ παλιοί. Ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ πάῃ στὰ χαμένα τόση ἐνεργητικότητα κ᾽ ἔσβυσαν τὴν ὁρμὴ τῶν νέων γιὰ τὶς περιπέτειες. Λίγοι ὅμως ἀπὸ τοὺς παλιοὺς μποροῦν τώρα δὰ νὰ τὶς θυμηθοῦνε. Καὶ δὲν μποροῦμε νὰ δοῦμε τίποτα ζωντανὸ στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς—θὰ ὑπάρχει τώρα ζωή. Εἶναι καιρὸς τώρα ποὺ ἔγιναν οἱ τελευταῖες ἀτομικὲς ἐξερευνήσεις - μεγάλη ἀποκοτιὰ—καὶ γιὰ ποιὸ ὄφελος; Οἱ ρόδινες καὶ ὁλοένα πιὸ ἀσθενικὲς ἀχτῖδες τοῦ ἥλιου ποὺ πεθαίνει γυαλίζουν στὴν χαώδικη γῆ. Ὁ ἀέρας εἶναι παγωμένος, ἄνεμοι δὲν φυσοῦν—παντοῦ θάνατος, ψύξη κ᾽ ἐρήμωση. Σὲ βαθειὰ σπήλαια, μέσα στὰ σπλάχνα τῆς γῆς, ποὺ ἀχνίζουν ἀπὸ τὴ θέρμη κ᾽ εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ φαρμακερὰ καὶ θανάσιμα ἀέρια, κουρνάζουν ἀπαίσια - ἁρπαχτικὰ κ᾽ αἱμοβόρα - ὄρνια σὰ νυχτερίδες. Εἶναι τυφλά, καὶ ἡ ἀτελείωτη νύχτα ποὺ τὰ κυκλώνει δὲν εἶναι πιὸ μαύρη ἀπ᾽ αὐτά. Γλυτωμὸς δὲν εἶναι γιὰ τὸν ἄμυαλο ποὺ θ᾽ ἀποκοτίσῃ νὰ σιμώσῃ στὰ σπήλαιά τους, ἡ μυρουδιὰ τῆς ἀνθρώπινης σάρκας τὰ τρελλαίνει κι᾽ ὅταν γαντζωθεῖ κανεὶς στὰ νύχια τους

σέρνεται ὡς τὰ μακρυνότερα βάθη τοῦ βρωμεροῦ λάκκου καὶ ξεγράφεται πιά. Κι᾽ ὅμως ὁ κίνδυνος κ᾽ ἡ περιπέτεια τοῦ κυνηγιοῦ τῶν ὄρνιων αὐτῶν γοητεύει καὶ τραβάει πολλοὺς ἀπὸ μᾶς. Κάμποσοι τολμηροὶ ἀπὸ τοὺς νεώτερους πετυχαίνουν πότε πότε νὰ πιάσουν κανένα ζωντανό. Ἀπ᾽ αὐτὸ πάλι ἀρχίζει μιὰ καινούργια μυστικὴ διασκέδαση. Σὲ τεράστια κλειστὰ γυάλινα δοχεῖα εἶναι φυλακισμένα, μαζὺ δυὸ μεγάλα ἀπ᾽ αὐτὰ τὰ ὄρνια. Τρίβονται πρῶτα μ᾽ ἀνθρώπινο αἷμα ποὺ ἡ μυρουδιά του τὰ φέρνει σὲ μανιακὴ σχεδὸν τρέλλα, κι᾽ ἀρχίζουν νὰ παλεύουν ἄγρια ἀναμεταξύ τους ὡς ποὺ τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ νὰ πέσῃ νικημένο καὶ νεκρό, ἢ νὰ κατακομματιαστῇ σὲ λουρίδες ματωμένης σάρκας. Ἀνησυχία καὶ ταραχὴ μᾶς γεμίζει σὰν φεύγουμε ἀπὸ τὰ θεάματα τοῦτα τῆς αἱματοχυσίας καὶ τῆς ἀγριάδας. Ἔχουν μίαν ἀνέκφραστη γοητεία γιὰ μᾶς. Ἂν καὶ γίνονται μὲ τὴν πιὸ αὐστηρὴ μυστικότητα, μακρυὰ ἀπὸ τὰ κατοικημένα κέντρα, μαθαίνονται ὅμως ἀπὸ τοὺς διάφορους καὶ γιαὐτὸ ἐλάβανε μέτρα ἐναντίον τους. Ἀπαγορεύτηκε σ᾽ ὅλους καὶ μὲ ποινὴ ἄμεσου διωγμοῦ νὰ βλέπουν αὐτὰ τὰ ὄργια. Καὶ δὲν θυμᾶμαι πότε εἶταν ποὺ χρειάστηκε γιὰ πρώτη φορὰ νὰ ἀπαγορευθῇ ὅ,τι δήποτες. Ζοῦμε μιὰ ζωὴ γεμάτη ἀσχολίες, κ᾽ εἶταν γιὰ μᾶς εὐχάριστη ἀπασχόληση νὰ προοδεύουμε ὁλοένα καὶ νὰ γινόμαστε πιὸ χρήσιμοι στὴν κοινότητα. Ὅλοι οἱ κανονισμοὶ τῶν ἀρχηγῶν ποὺ ἔχουν ὡς τὰ τώρα περάσει, ἔγιναν γιὰ τὸ καλὸ τῆς ἄνεσης καὶ τὴν αὔξηση τῆς χρησιμότητάς μας. Δὲ χρειάστηκε ν᾽ ἀπαγορευτῇ τίποτα. Πιὸ παράξενο ὅμως κι᾽ ἀπὸ τὴν ὕπαρξη κάθε ἀπαγορευτικοῦ κανονισμοῦ εἶναι τὸ ὅτι δὲν ὑπακούσαμε ποτὲ σ᾽ αὐτόν. Κι᾽ ὧρες ὧρες ἀπορῶ πόσο τάχα νὰ στοιχίζει στοὺς ἀρχηγοὺς ἡ παράξενη τούτη συνήθεια; Δὲν μπορῶ νὰ μὴν αἰσθάνομαι πὼς εἶναι ὁλοφάνερη ἡ ὁλοένα αὐξανόμενη δυσαρμονία μας πρὸς τὸ περιβάλλον. Κάθε ζῆλος καὶ κάθε ἐνδιαφέρο γιὰ τὰ παιχνίδια καὶ τὶς διασκεδάσεις ἔσβυσε. Ἀκόμα κ᾽ ἡ ἀνάπτυξη τῆς δουλειᾶς καὶ τῆς διανοητικότητάς μας μὲ τὴ φροντίδα τῶν ἀρχηγῶν ἔχει πάψει νὰ μᾶς κινάει τὸ ἐνδιαφέρον. Ἡ κατάσταση αὐτὴ τὸ δίχως ἄλλο κρατάει καὶ μεγαλώνει ὁλοένα ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ κ᾽ ἔχει τώρα πιὰ φτάσει σὲ σημεῖο τέτοιο ποὺ νὰ τὴν αἰσθανόμαστε πολύ.

Μήπως ἀρχίζει τὸ ἄτομο νἄχει πιὸ πολὺ σημασία ἀπὸ τὴν κοινότητα; Γιὰ πολὺν καιρό, τὸ ἐπιστημονικὸ σωματεῖο δούλεψε γιὰ νὰ τελειοποιήσῃ ἕνα δυνατὸ βαγόνι-βλῆμα. Τὸ βαγόνι αὐτὸ εἶναι φυσικὰ τὸ λογικὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιτυχίας τῶν ρουκεττῶν νὰ ξεπεράσουν τὴν ἡλιακὴ καμπύλη. Πιστεύεται πὼς εἶναι δυνατὸ ὄχι μονάχα αὐτὴ νὰ ξεπεραστῇ, μ᾽ ἀκόμα καὶ νὰ κατασκευαστῇ ἕνα ἑξακοντιζόμενο βαγόνι ποὺ νὰ μπορῇ νὰ κυβερνηθῇ ἢ νὰ ὁδηγηθῇ μὲ τέτοιο τρόπο ποὺ νὰ φτάσῃ ὡς τὴν περιοχὴ μιᾶς ἄλλης κατοικήσιμης γῆς, νὰ τραβηχτῇ ἀπὸ τὴ μαγνητική της ἕλξη καὶ νὰ πέσῃ δίχως ζημιὰ στὴν ἐπιφάνειά της. Αὐτὸ δὲν εἶναι πιὰ προβληματικό, μὰ ἐντελῶς πιθανό. Τὸ σωματεῖο ἀνάγγειλε πὼς τὸ βαγόνι αὐτὸ τελειοποιήθηκε ἐπὶ τέλους. Ὅλοι κάτω ἀπὸ τὴ γῆ δὲν κουβεντιάζουν γιὰ τίποτ᾽ ἄλλο. Τόσον ὀξεία καὶ τόσο κυρίαρχη ἔχει γίνῃ ἡ αὐξανόμενη αὐτὴ δυσαρέσκεια, ποὺ ἡ προσδοκία τοῦ καιροῦ ἐκείνου ποὺ θὰ μπορέσουμε νὰ συνεχίσουμε τὴ ζωή μας σὲ μιὰν ἄλλη σφαῖρα μᾶς πλημμυράει μ᾽ ἀτελείωτη αἰσιοδοξία καὶ διώχνει κάθε φόβο γιὰ τοὺς κινδύνους. Τὸ πρῶτο βαγόνι ἔφυγε—δίχως νὰ λάβουμε καμμιὰ εἴδηση γιὰ τὴν τύχη του. Χάθηκε μέσ᾽ στὰ χάη τοῦ διάστερου. Δὲν ἔχει ὅμως αὐτὸ σημασία. Τοὐλάχιστο οἱ λίγοι τυχεροὶ ἐπιβάτες του γλύτωσαν—δὲν ξαναγύρισαν πίσω. Καινούργια τέτοια βαγόνια φτειάχνονται ὁλοένα. Στὶς ἀρχὲς εἶταν ἀδύνατο νὰ πάρῃ κανεὶς τὴν ἄδεια νὰ πετάξῃ ἔξὸν ἀπὸ τοὺς ὑπεύθυνους, ἀργότερα ὅμως ἔγιναν περισσότερα βαγόνια κ᾽ ἔτσι δόθηκε σὲ πολλοὺς ἡ εὐκαιρία γιὰ τὸ θαυμαστὸ ταξείδι. Φλέγομαι ἀπὸ ἕναν τρομερὸ πόθο. Δὲν εἶναι βολετὸ—πρέπει νὰ πάρω τὴν ἄδεια. Περιμένοντας τὴν ἀπόφαση ἀπὸ τὸ Κυβερνητικὸ Σῶμα ὅσο νὰ κρίνῃ τὰ προσόντα μου, βλέπω πὼς ἡ ζωὴ ἐδῶ κατάντησε ἀνυπόφερτη γιὰ μένα. Τὸ δίχως ἄλλο δὲν ἔχω καὶ πολλὴ ἀξία γιὰ τὴν κοινότητα καὶ λέω πὼς δὲν θὰ μοῦ ἀρνηθοῦν τὴν ἄδεια. Ἡ προαγωγή μου

ἀπὸ σωματεῖο σὲ σωματεῖο δὲν εἶταν γλήγορη καὶ ποτὲς δὲν ἔδωσα ὑποσχέσεις ν᾽ ἀναδειχθῶ ἀργότερα ξεχωριστῆς χρησιμότητας ἄνθρωπος γιὰ τὴν κοινωνία γενικά. Ὅσο μπορῶ νὰ ξέρω (δὲν ἔφτασε ἀκόμα ἡ περίοδος τῆς ἐργασίας μου στὸ ἐπιστημονικὸ σωματεῖο) αὐτὴ εἶναι ἡ σκληρὴ ἀρχή. Μιὰ κούφια μαγνητισμένη χοάνη ποὺ ἔφτασε ἴσαμε τὰ ὅρια τῆς ἡλιακῆς καμπύλης—ἕνας πραγματικὸς στρόβιλος—ὑψώθηκε. Μέσ᾽ ἀπὸ αὐτὸ γλυστράει, δίχως ἀντίσταση, τὸ βαγόνι-βλῆμα μὲ τέτοια ταχύτητα ποὺ οὔτε τὴν ὀνειρευτήκαμε ὡς τώρα. Ἀφοῦ περάσει τὸ ὁριακὸ τοίχωμα, τραβιέται μὲ ἀνίκητη δύναμη σὲ μιὰ πορεία καθωρισμένη ἀπὸ τὴ μαγνητικὴ ἐπίδραση τοῦ πλανήτη πρὸς τὸν ὁποῖο κατευθύνεται. Μόλις πλησιάσει τὴν ξένη αὐτὴ γῆ στὸν τρίτο ἀστερισμό, ποὺ πιστεύεται πὼς εἶναι ἀτμοσφαιρικὰ κατοικήσιμος, μὲ τὴν ἀντενέργεια μιᾶς ἀντιδραστικῆς δύναμης, κατεβαίνουμε σιγὰ—γιὰ νὰ βροῦμε ὅ,τι μᾶς ἐπιφυλάσσει ἡ μοῖρα. Τὸ βλληματοειδὲς σῶμα τοῦ βαγονιοῦ εἶναι ἀλεξίπορο καὶ ἄθραυστο, ἕνας θρίαμβος τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας, ἱκανὸ νὰ ἀντέξῃ στὴν πίεση ἑκατομμυρίων τόνων καὶ σ᾽ ὅλες τὶς ἀτμοσφαιρικὲς μεταλλαγές. Εἶναι ἡ ἀποθέωση τοῦ μηχανικοῦ πνεύματος. Τὰ μεγαλύτερα ἐπιστημονικὰ μυαλὰ ποὺ γνώρισε ποτὲ ὁ κόσμος ἀφοσιώθηκαν ἀποκλειστικὰ στὸ πρόβλημα τοῦτο. Ἐπὶ τέλους πῆρα τὴν ἄδεια νὰ λευτερωθῶ ἀπὸ τὴ γῆ. Οἱ φίλοι μου μὲ παρακινοῦν νὰ περιμένω τ᾽ ἀποτελέσματα μερικῶν πειραμάτων πάνω στὴν ἔκκρηξη τῶν χημικῶν ἀτόμων. Μερικοὶ πιστεύουν πὼς μπορεῖ ἀργότερα μ᾽ αὐτὸν τὸν τρόπο ν᾽ ἀλλαχθῇ κατὰ τέτοιο τρόπο ἡ πορεία τῆς γῆς αὐτῆς ποὺ νὰ ρθοῦμε πολὺ σιμώτερα στὸν ἥλιο καὶ ν᾽ ἀπολάψουμε πάλι τὴ θερμότη καὶ τὴ ζωογόνηση τῶν ἀχτίδων του. Ἡ ἐπιτυχία ὅμως τῆς ἰδέας αὐτῆς εἶναι γιὰ μένα πάρα πολὺ προβληματική. Ἕνα μικρὸ λάθος στοὺς ὑπολογισμοὺς μπορεῖ νὰ γένει ἀφορμὴ νὰ πέσουμε μέσα στὰ καυτερὰ ἀέρια τοῦ ἥλιου καὶ νὰ γίνουμε ἕνα μ᾽ αὐτά. Ἡ δυνατότητα ὅμως τοῦ ἐκσφενδονιστικοῦ βαγονιοῦ νὰ φτάσῃ στὸν προορισμό του εἶναι πραχτικὰ βεβαιωμένη. Κι᾽ ἂν ἀκόμα δὲν πέφταμε στὸν ἥλιο, δὲν μοῦ φαίνεται καὶ τόσο δυνατὸ νὰ λυθῇ, ἔτσι ὡραία καὶ μὲ τόση λεπτὴ ἀκρίβεια, τὸ πρόβλημά μας πάνω στὰ ἄτομα ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ βρεθοῦμε σὲ θέση τέτοια ποὺ νὰ ἐπιτρέπῃ νἄχουμε τὴ θερμότητα ποὺ μᾶς χρειάζεται ἀπὸ τὸν ρεκνιασμένον ἥλιο. Κι᾽ ἀκόμα ποιὸς ἀπὸ τοὺς καλλίτερους καὶ νεώτερους μας ἐπιστήμονες μπορεῖ νὰ ὑπολογίσῃ μὲ τόσην ἀκρίβεια τὴ θέση ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ἐξασφαλιστῇ ἡ πραγματοίηση τῆς ζωῆς πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας μας; Ὅπως, τόσο βλαβερὴ καὶ ψυχοφτόρα, κατάντησε ἡ ζωή μας ἐδῶ, μένει ἀκόμα κάποια ἐλπίδα καὶ δὲν μπιστευόμαστε σὲ πειράματα ποὺ εἶναι τόσο ἀβέβαιη ἡ ἐπιτυχία τους. Καὶ δὲν εἴτανε γιὰ νὰ πετύχῃ ἕνα τέτοιο πείραμα δὲν γυρνάει στὰ πίσω ἡ ὥρα.—Ἀλλὰ τὸ νὰ φτάσουμε σὲ μιὰ καινούργια γῆ, ποὺ νἄναι σὲ τέτοια καλὴ θέση ποὺ νὰ ἀνθίζῃ ἡ ζωὴ στὴν ἐπιφάνειά της, μᾶς προσφέρει μεγάλες πιθανότητες γιὰ μιὰ μελλοντικὴ εὐτυχία. Θἄναι ἀνεχτίμητη χαρὰ γιὰ μᾶς ν᾽ ἀρχίσουμε πάλι νὰ κανονίζουμε τὴ ζωή μας σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία μας. Νἄχουμε χόρο νὰ παίρνουμε ἐλεύτερη ἀνάσα καὶ ν᾽ ἀποφεύγουμε τὸν ἀδιάκοπο συνωστισμὸ μὲ τοὺς συναθρώπους μας. Καὶ πρὸ πάντων, νὰ μποροῦμε νὰ ζοῦμε πλάϊ στὴ φύση, ποὺ θἄναι βέβαια ἐκεῖ πολὺ πιὸ καλόγνωμη, καὶ θἄχει πολὺ πιὸ εὐφρόσυνη φορεσιὰ ἀπ᾽ αὐτὴν ποὺ τὴν σκεπάζει τώρα καὶ τὴν κρύβει ἀπὸ τὰ μάτια μας ἐδῶ. Δὲν μπορῶ νὰ μὴ σκέφτομαι πὼς αὐτὸ εἶναι ἕνα βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός, πὼς εἶναι ἕνα μέρος ἑνὸς ἀναπόφευκτου καὶ ἀναγκαίου συνόλου, τοῦ ὁποίου καθένας μας δίχως νὰ τὸ ξέρῃ ἀποτελεῖ ἕνα μέλος, ὕστερα ἀπὸ ἑκατομμύρια χρόνων ζωῆς στὴ σφαῖρα τούτη, ἀποτινάζομε τὸ φλοιὸ μιᾶς γῆς ἄχρηστης καὶ νεκρῆς τώρα ποὺ δὲν ἀποτελεῖ πιὰ μέρος τῆς ὀργανικῆς ζωῆς μας. Ὅπως κάθε τὶ ζωντανὸ ἀφίνει τὸ κορμί, ὅταν τὸ κορμὶ τοῦτο εἶναι πιὰ ἄχρηστο, ἔτσι κ᾽ ἐμεῖς τὰ τελευταῖα ἀπομεινάρια ζωῆς σ᾽ αὐτὴ τὴ γῆ—τ᾽ ἀφήνουμε. Κατάντησε νὰ μᾶς τρομάζῃ, σὰν κάτι ἀπὸ τὸ θάνατο. Καὶ ἡ ἀλλαγὴ εἶναι ὅλη ἕνα μέρος τοῦ τεραστίου κοσμικοῦ συνόλου, στὸ ὁποῖο βρισκόμαστε κ᾽ ἐμεῖς.—Δὲν εἶναι παράξενο ποὺ δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω τὴν λαχτάρα μου νὰ φύγω. Ἀνυπομονῶ γιὰ τὸ ἄγνωστο καὶ γιὰ τὴν τύχη ποὺ μὲ περιμένει στὴν ἄλλην αὐτὴ ζωή. Τόσο πολὺ ἡ ἰδέα τῆς ἀβεβαιότητας, τοῦ ἄγνωστου καὶ τοῦ κινδύνου ἔχει ἀποστρακισθῇ ἀπὸ τὴν ὕπαρξή μας—ἡ ζωὴ στέρνει μιὰ μυρουδιὰ θανάτου στὰ ρουθούνια μας . . . . . Ἔφτασε ἡ ὥρα τοῦ μισεμοῦ. Μυστικὰ ὅμως γιὰ τὸ φόβο τῆς ἐξέγερσης τῶν ἄλλων ποὺ λαχταροῦν κι᾽ αὐτοὶ νὰ φύγουν. Ταραγμένοι καὶ συγκινημένοι μπαίνουμε στὸ δωμάτιο τοῦ γιγάντιου βλήματος. Φοροῦμε τὶς ἀπομονωτικές μας ἐνδυμασίες, βάζουμε τὶς ἠλεκτρικὲς ὀξυγονοῦχες μάσκες μας, καὶ ριγώντας ἀπὸ τὴν τρομερὴ συγκίνηση κυττοῦμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μέσα στὸ χλωμὸ καὶ φωσφορικὸ φῶς. Ἀκούω τὴν ὑπόκωφη βουερὴ φωνὴ τῆς εἰδοποίησης νὰ μποῦμε . . . . . Χιλιάδες ἀκόμα χρόνια θὰ διασχίσουμε—θὰ συμπληρώσουν οἱ ἀπόγονοί μου τὸ ἐπίσημο τοῦτο χειρόγραφο ποὺ πέρνω μαζύ μου;

ΡΟΥΘ ΒΑΣΟΥ

Μεταφραστὴς ἀπὸ τὰ Ἐγγλέζικα:
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ

Copyright «Πρωτοπορίας».

Ἡ ζωὴ τῆς μηνός.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

— Κιισαρ. Ἐμμανουήλ: «Δώδεκα σκυθρωπὲς μάσκες».

Ἕνα φυλλάδιο μὲ 16 σελίδες, ποὖχει μέσα 12 μικρὰ ποιήματα μᾶς κάνει νὰ σταματήσουμε. Ὁ κ. Ἐμμανουὴλ μ᾽ αὐτὸ παρουσιάζεται γιὰ δεύτερη φορά. Ὅταν πρωτοβγῆκε μὲ τὴν ἄλλη του συλλογή, τοῦ βρήκαμε κάποιες ζωηρὲς ἐπιδράσεις ἀπὸ ξένα ἔργα. Τώρα φαίνεται ν᾽ ἀπολυτρώνεται. Κ᾽ εἶναι ξεχωριστὰ ἀξιοσημείωτη ἡ ἐργασία τοῦ νέου μας ποιητῆ γιὰ τὴν ξεκαθαρισμένη καὶ εἰλικρινῆ σύγχρονη αἴσθηση. Μὰ κ᾽ ἡ τεχνική του, ἡ ἄνετη καὶ ἀρκετὰ προσωπική, τοῦ ἀνοίγει ὡραῖο δρόμο. Λυρισμὸς καὶ λεπτὴ σάτυρα δίνουν τὰ χέρια στοὺς λίγους αὐτοὺς στίχους γιὰ νὰ φανοῦν κάποιες ψυχογραφίες καὶ μαζὶ κ᾽ ἡ κενότητα τῆς ζωῆς. Ὁ ποιητὴς αὐτὸς μᾶς φέρνει στὴν προσωπική του αἴσθηση, μακριὰ ἀπὸ τὰ χιλιοτριμμένα, ἀπὸ τὰ μασημένα κι᾽ ἀηδιασμένα. Καὶ θέλουμε νὰ ἐλπίσουμε πὼς θὰ δουλέψῃ ἀργότερα πιὸ σύντονα καὶ πιὰ συστηματικὰ γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ πιὸ συνθετικὰ ἔργα, δουλεμένα μὲ τὴ δύναμη τοῦ πραγματικὰ δυνατοῦ ταλέντου του.

★

— Ἤβης Κούγια (Μελισσάνθης): «Φωνὲς ἐντόμου». (Ποιήματα).

Ἡ νέα αὐτὴ ποιήτρια ἀρχίζει μὲ μερικὰ προσόντα γιομάτα ἐλπίδες. Ὄχι μονάχα δουλεύει τὸ στίχο μὲ ἀσφάλεια, δίνει τὴ φράση γιομάτη χυμὸ καὶ χρῶμα, μὰ ἔχει καὶ τάση νὰ συγχρονιστῇ. Δὲν φοβᾶται τὰ σύγχρονα θέματα καὶ βρίσκει στὴν ὁδὸ Σταδίου, στὶς βιτρίνες της καὶ στὰ πεζοδρόμιά της, θέματα ζωντανά, σύγχρονα, πολύχρωμα καὶ γιομάτα συγκίνηση. Βέβαια στὸ τομάκι αὐτὸ ἔχει καὶ πράμματα συνηθισμένα. Μὰ παρουσιάζει καὶ ζωηρὲς ἐλπίδες, γιατὶ ξεχωρίζει καινούργιους λυρικοὺς δρόμους.

Φ. Γ.

★

— Σύλβιου: «Τὰ μάγια».

Τὸ νέο βιβλίο τοῦ κ. Σύλβιου μᾶς δίνει μιὰ ὁλοζώντανη εἰκόνα τῶν φτωχομαχαλάδων, ποὺ μὲ τὸ ξεχωριστό τους χρῶμα ἀποτελοῦσαν ἕνα εἶδος Ἀναφιώτικα, τ᾽ Ἀναφιώτικα τῆς Σμύρνης. Τὰ Μορτάκια, τὸ Κερατοχῶρι, ἡ Τερψιθέα κι᾽ ὁ Φασουλᾶς μὲ τὰ μερακλωμένα κουτσαβάκια του, δίνανε τὸν τόνο τῆς παλιᾶς Σμύρνης, ὅπου τὰ πατροπαράδοτα ἔθιμα μένανε ἀσάλευτα στὴ θέση τους. Στὰ στενοσόκακά της, ὁ αἰώνιος χασικλῆς κι᾽ ὁ τρομερὸς μαχαιρο-

βγάλτης βασίλευαν ἀπολυταρχικὰ μαζὶ μὲ τὴν χαρτορίχτρα καὶ τὴν προξενήτρα, τὴ σαβανότρα καὶ τὴ σουλμαδοῦ. Ἐκεῖ καὶ τὰ καφεκούτια τῆς γειτονιᾶς, μὲ τὸ τσουράπι καὶ τὴ ρόκα διηγοῦνται τρομαχτικὲς ἱστορίες γιὰ φαντάσματα κ' οἱ γυναικοκαυγάδες ἀνάβουνε κάθε στιγμὴ γιὰ ψύλλου πήδημα. Αὐτὴ λοιπὸν τὴ Σμύρνη ὁ κ. Σύλβιος μᾶς χαρίζει μὲ τὸ βιβλίο του, ποὺ θ' ἀποτελέσῃ ἕνα χρήσιμο λογοτεχνικὸ στοιχεῖο γιὰ τὴν ἐπιστήμη τῆς λαογραφίας. Ἠθογραφία Σμυρνέϊκη γράψανε κι' ἄλλοι, ὅπως ὁ κ. Ἀργυρόπουλος μὲ τὴν τὴν τελευταία ποιητικὴ συλλογή του «Τραγούδια τῆς Ἀνατολῆς» κι' ὁ κ. Βασιλακάκης μὲ τὸ «Χαρτοπαίχτη», μὰ ὁ κ. Σύλβιος, ποὺ καταγίνεται χρόνια τώρα σ' αὐτὸ τὸ εἶδος, μπορῶ νὰ πῶ, πὼς εἶναι πιὰ ἕνας εἰδικός, μιὰ προσωπικότητα. Τὰ «Μάγια», «Τὰ «βαφτίσια», «Τὸ πανηγύρι τοῦ Μπουρνόβα», «Τὰ φοινίκια», «Τὰ στοιχειά», «Ἡ νύμφη στὸ λουτρό», «Τὸ μολύβι», «Τὸ ἀρνὶ τοῦ Πάσχα» καὶ ἡ «Χυλόπηττα» ὡς ἠθογραφίες εἶναι ἄμεμπτες. Ὁ συγγραφέας ζῇ μέσα στὶς παράξενες γυναικεῖες προλήψεις, σὰ νἄναι κι' ὁ ἴδιος γυναῖκα, καὶ ζῇ καὶ αἰσθάνεται ὅμοια. Τὸ ὕφος του γοργό, ξεκούραστο, χαριτωμένο. Μὰ ἀνάμεσ' ἀπ' αὐτὰ τὰ καθαρὰ ἠθογραφικὰ κομμάτια, ξεχωρίζουμε μερικά, ὅπως «Τὸ γαϊδούρι», «Ἡ Τουρκαμαλία», καὶ «Ὁ κατσάκης», ποὺ βγαίνουνε πιὰ ἀπ' τὰ περιορισμένα σύνορα τῆς ἠθογραφίας γιὰ νὰ γγίξουνε καὶ κάποιες ἄλλες χορδὲς καὶ νὰ μᾶς μεταδώσουνε μιὰ διαφορετικὴ συγκίνηση, μιλῶντας γιὰ τὸ αἰώνιο δρᾶμα τῆς ζωῆς μὲ τὰ τραγικά του θύματα. «Ἡ Τουρκαμαλία εἶναι μιὰ τραγικὴ ἡρωΐδα, ὅπως καὶ ὁ βασανισμένος γέρω-χωριάτης ποὺ ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῶν ἀνύπαντρων καὶ ἄπροικων θυγατέρων του. Στὸν «κατσάκη» (φυγόστρατο) ἡ ἀγωνία τῆς μητέρας ζωγραφίζεται μὲ δύναμη κι' ὁ ἀναγνώστης συμμετέχει σ' αὐτήν, ποὺ μᾶς θυμίζει καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ Ραγιᾶ στὶς τραγικὲς στιγμὲς τοῦ πολέμου. Ἔτσι, ἂν ὁ κ. Σύλβιος καλλιεργήσῃ τὰ δραματικὰ αὐτὰ στοιχεῖα, θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς δώσῃ καὶ ἠθογραφία πιὸ πλατειά, μὲ βάση ψυχολογικώτερη.

— ***«Οἱ ξεριζωμένοι». Μυθιστόρημα Βασίλη Δασκαλάκη.***

Τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Δασκαλάκη εἶναι γραμμένο μὲ ἀρκετὴν εἰλικρίνεια ποὺ τιμᾶ ἀπὸ μιὰ ἄποψη τὸ συγγραφέα. Μὰ τὸ προτέρημα αὐτὸ δὲν φτάνει γιὰ ν' ἀναδειχτῇ ἕνα ρομάντζο. Ἡ ζωὴ μᾶς δίνει βέβαια στοιχεῖα γιὰ νὰ δημιουργήσωμε, μὰ ὁ τεχνίτης εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ξεκαθαρίσῃ τὰ στοιχεῖα, αὐτὰ πετῶντας ὅλα τ' ἄχρηστα. Ὁ κ. Δασκαλάκης ὅμως δὲν ὑπολόγισε σ' αὐτά. Πῆρε τὴ ζωὴ ἑνὸς χωριατόπαιδου μ' ὅλες τὶς ἀσήμαντες λεπτομέρειες καὶ παραγέμισε τὸ βιβλίο. Ὁ μικρός, ἀπ' τὸ πρωῒ ποὺ θὰ σηκωθῇ ὡς τὸ βράδυ ποὺ θὰ κοιμηθῇ, σᾶς μιλᾶ χωρὶς διακοπὴ γιὰ τὶς ἔννοιες καὶ τὰ θελήματα ποὺ ἔκανε κείνη τὴν ἡμέρα καὶ τὸ κομπολόϊ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται καθημερινά. Ἔτσι κι' ὁ ἀναγνώστης χαμένος μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἀτέλειωτο λαβύρινθο τῆς ἀσημαντότητας, δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν ψυχολογία τοῦ ἥρωα. Στὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου, ποὺ σταματᾶ μὲ τὸ θάνατο τοῦ γέρου, τὰ λοιπὰ πρόσωπα δὲν παίζουν καθόλου ρόλο. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἔλλειψη πλοκῆς καὶ κίνησης ἔρχεται σὰν μιὰ φυσικὴ συνέπεια. Ὡς τόσο τὸ δεύτερο μέρος τοῦ βιβλίου δὲν παρουσιάζει καὶ τόσο μονότονη ἐξέλιξη. Ὁ συγγραφέας εἶχε μία πολὺ καλὴ ἰδέα νὰ ξενιτέψῃ τὸ παιδὶ στὰ μεταλλορυχεῖα, ὅπου ἡ θλιβερὴ ζωὴ τῶν ἐργατῶν δίνει πλούσια τὰ στοιχεῖα στὸ δημιουργό. Μὰ ὁ κ. Δασκαλάκης δὲν μπόρεσε νὰ ἐκμεταλλευτῇ μιὰ τέτοια ἰδέα. Τὰ πρόσωπα στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν διαγράφονται καθαρὰ κ' ἐσωτερικά. Ὁ ἀβάσταχτος καϋμός, ὁ πόνος ὁ ἐσωτερικὸς ποὺ κατατρώει ἀργὰ καὶ συστηματικὰ τὸ δυστυχισμένο τὸν ἐργάτη, ἡ ἐλπίδα γιὰ μιὰν ἀπολύτρωση δὲ φαίνονται καθόλου. Εἶναι μιὰ ἐξωτερικὴ περιγραφή, ψυχρὴ κι' ἀσθενική, μιὰ περιγραφὴ θεατῆ κι' ὄχι ἀνθρώπου ποὺ ἔζησε τὴ ζωη τοῦ βασανισμένου μεταλλορύχου καὶ πόνεσε γι' αὐτήν. Ἔπειτα τὸ χώρισμα τοῦ βιβλίου σὲ δυὸ κεφάλαια δὲν γίνεται μὲ φυσικότητα. Γιατὶ τάχα οἱ μπαρμπάδες τοῦ παιδιοῦ τὸ στέλνουνε στὰ μεταλλορυχεῖα ἐργάτη καὶ ὄχι σὲ μιὰ ἄλλη ἐργασία λιγώτερο κοπιαστικὴ καὶ περισσότερο ἐπικερδῆ; Τὸ γιατὶ αὐτό, ποὺ θὰ δικαιολογοῦσε τὴν παρακάτω ἐξέλιξη καὶ θἄδινε ἀληθινώτερα τὸ σύνολο, λείπει ὁλότελα. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ καλωσύνη τῆς μητρυιᾶς στὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου φαίνεται ἀπίθανη. Ἡ μητρυιὰ εἶναι πάντα μητρυιά. Μὰ καὶ ὁ θάνατος τοῦ πατέρα κι' αὐτὸς ἀπίθανος καὶ ἀπότομος. Δὲν ὑπάρχει προηγούμενη δικαιολογία. Καὶ φτάνοντας στὸ τέλος, ἔχουμε νὰ προστέσουμε πὼς τὸ παρουσιάζει κάπως σκοτεινό. Ὁ συγγραφέας δὲν μπόρεσε νὰ συλλάβῃ τὴν ἔκφραση ὁλοστρόγγυλη καὶ χαρακτηριστική. Τὸ συμπέρασμά μας εἶναι πὼς οἱ ξεριζωμένοι, παρουσιάζουνε πολλὰ ἐλαττώματα, ὅπως κάθε πρώτη δοκιμή. Ὡστόσο ἡ δοκιμὴ αὐτὴ δείχνει κάποια εἰλικρίνεια καὶ μιὰ τάξη στὴν κατάταξη τῶν σκηνῶν, ποὺ μᾶς δίνει πολλὲς ἐλπίδες.

ΘΕΡΙΣΤΗΣ

★

— ***Πάνος Δ. Ταγκόπουλος.***

Ἡ λογοτεχνία μας ἔχασε στὶς 27 τοῦ Ἀπρίλη ἕνα ἀπὸ τοὺς φανατικοὺς ἐργάτας της. Ὁ γιὸς τοῦ Δ. Ταγκόπουλου, ὁ Πάνος δὲν ὑπάρχει πιὰ στὴ ζωή. Ἀπὸ νεώτατος ὁ Πάνος μᾶς εἶχε δώσῃ σημεῖα μιᾶς λογοτεχνικῆς ἐργασίας δροσερῆς καὶ φωτεινῆς, ποὺ κατάφερε νὰ τὴν προχωρήσῃ ὡς ἕνα σημαντικὸ σημεῖο. Οἱ στῖχοι του ἤτανε γιομάτοι φρεσκάδα καὶ εἰλικρίνεια, χωρὶς ὅμως νὰ προχωροῦν σὲ νέους δρόμους. Κ' ἡ πεζογραφία του ἤτανε ζωντανὴ καὶ μὲ πολλὰ στοιχεῖα ζωῆς. Παράλληλα στὴν ἐργασία του αὐτὴ θέλησε νὰ ξακολουθήσῃ καὶ τὸ «Νουμᾶ». Ἡ προσπάθειά του ἤτανε φιλότιμη καὶ ἡρωϊκή. Μὰ δὲν ἐστάθηκε ὁ Πάνος σὰν τὸν πατέρα του προοδευτικὸς καὶ συγχρονισμένος. Μ' ὅλους τοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴ δημοτική, δείχτηκε τελευταῖα πολὺ συντηρητικός, κι' ἄφισε καὶ μέσα στὸ «Νουμᾶ» ἀκόμα νὰ γραφτοῦν ἀπὸ μερικοὺς ἀστοιχείωτους βρισιὲς ἐνάντια στὶς πιὸ συγχρονισμένες κ' ἐπαναστατικὲς ἐργασίες καὶ προσπάθειες. Μὰ αὐτὰ δὲν ἐλαττώνουν τὴν πραγματικὴ ἀξία τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου τοῦ Πάνου Δημ. Ταγκόπουλου.

Η «ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ»

ΘΕΑΤΡΟ

— ***Ὁ ξεπεσμός.***

Ἡ θεατρικὴ στήλη τῆς «Πρωτοπορίας» ἔμεινε μῆνες τώρα ἀδειανή. Ἡ σιωπὴ μας αὐτὴ δὲν προῆλθε ἀπὸ ἀδιαφορία, μὰ ἀπὸ ἔλλειψη θεάτρου! Εἶνε ἀποκαρδιωτικὰ θλιβερὸ τὸ γεγονὸς αὐτό. Τὴν στιγμὴ ποῦ σ' ὅλες τὶς χῶρες γίνεται μέγαλη ἐργασία καὶ κατασταλαγμένες προσπάθειες ἐπάνω σὲ καινούρια θεατρικὰ ἔργα, σὲ σκηνοθετικὲς πρωτοτυπίες, σὲ τελειοποιήσεις μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων τῆς σκηνῆς, στὴν Ἀθήνα ἕξη μῆνες τώρα δὲν εἴχαμε ἔστω κ' ἕνα θέατρο, ἔστω καὶ μιὰ παράσταση! Φυσικὰ δὲν τολμοῦμε νὰ ἐττικετάρουμε θέατρο, τὶς ἐπιθεωρησιακὲς ἀηδίες τοῦ πιὸ τιποτένιου γούστου ποῦ ἐξευτελίζουν τὴ στοιχειώδη ἀνθρώπινη νοημοσύνη καὶ αἰσθητική. Δὲν ἐννοοῦμε μ' αὐτὸ πὼς δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ δίπλα στὸ θέατρο πρόζας καὶ τὸ ἐλαφρὸ εἶδος τῆς «ἐπιθεωρήσεως». Ἀλλ' ἐννοοῦμε πὼς, ἂν λείπουν δέκα στοιχεῖα γιὰ ν' ἄχουμε θέατρο πρόζας, λείπουν ἑκατὸ γιὰ τὴν ἐπιθεώρηση ποὺ, ὄντας εἶδος ἐλαφρό, ἔχει ἀνάγκη τεχνικῆς ἐπιμελείας, δηλ. σκηνῆς, σκηνοθεσίας, φωτιστικῶν καὶ μηχανικῶν ἐγκαταστάσεων, ὁμορυθμοῦντος μπαλέτου, αὐστηρῆς ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας κ.λ.π. πράγματα τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν ὀνειροπόλησαν οἱ ἐπιθεωρησιακὲς ἐπιχειρήσεις τοῦ τόπου μας ποὺ ἐπιμένουν νὰ βγάζουν ἕνα τύπο «μανάβη», ἕνα «χωροφύλακα», μερικὰ κακότεχνα χαρτιὰ μὲ χτυπητὰ χρώματα, ὡς σκηνικά, καὶ πεντέξη ἄστεγα θηλυκὰ ὡς μπαλέτο, καὶ ἕνα σωρὸ βωμολοχίες ἀνόητες, διευθυνόμενες ἀπὸ ἕναν ἄχρηστο συνήθως ἠθοποιό, ποῦ δὲν ξέρω γιατὶ τὸν λένε «κομπὲρ». Αὐτὴ ἡ ἐλεεινὴ κατάπτωση ἀντιπροσωπεύει τὸ χειμῶνα τὸ θέατρο τῆς Ἀθήνας! Ἡ ἀναγγελία τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου ἦλθε μὲ σκοπὸ ν' ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἐθνικὴ αὐτὴ ντροπὴ τῆς οἰκτρῆς πνευματικῆς μας καταπτώσεως. Μὰ πρὶν ἀρχίσῃ ὁπωσδήποτε ἡ ἐργασία του, ἔπεσε ἡ λεοντὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου γιὰ ν' ἀποκαλυφθοῦν κάτω ἀπ' αὐτὴν, συμφέροντα προσωπικά, ρουσφέτια χυδαῖα, σπατάλη χρημάτων, ἰδιοτέλεια, ἔλλειψη κάθε εἰδικοῦ προσώπου καὶ κάθε

συστήματος, πρχειρολογία, ἀμάθεια, καὶ στὸ τέλος φαγωμάρα καὶ διάλυση!

★

—Ἡ παράσταση τοῦ κ. Βεάκη.

Γιὰ ἕνα βράδυ ἄνοιξε μέσα στὴν ἐρημία, ἡ αὐλαία τοῦ ἀληθινοῦ θεάτρου γιὰ τὸ γιορτασμὸ τῆς τριακονταετηρίδας τοῦ κ. Αἰμιλίου Βεάκη, μὲ τὴν τρίπρακτη κομεντὶ «ἡ Καρδιὰ δὲν γερνᾷ» τοῦ Jules Lemaitre καὶ τὸ μονόπρακτο δρᾶμα «ἡ Ζουμπιρὶ» τοῦ Porto-Riche. Ἔβλεπε κανένας τὴ λυσασμένη δίψα τοῦ κοινοῦ ποὺ εἶχε μῆνες νὰ δῇ θέατρο καὶ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἐπικροτήσῃ τὴ μακρυὰ καὶ σοβαρὴ καλλιτεχνικὴ σταδιοδρομία τοῦ Βεάκη, ποῦ τὸ δυνατὸ ταλέντο του ἐκέρδισεν ὁλοκληρωτικὰ τὴν ἐπιτυχία. Τὰ πυκνὰ κύματα τοῦ κόσμου, ποῦ μὲ τρόπο σπάνιο συνέρρευσαν τὸ βράδυ αὐτό, ἦταν μιὰ συγκινητικὴ κι' ἀκλόνητη ἀπόδειξη.

«Ἡ καρδιὰ δὲν γερνᾷ» εἶναι μιὰ δραματικὴ κομεντὶ λεπτότατα ψυχολογημένη. Σ' αὐτὴν ὁ κ. Βεάκης, στὸ ρόλο τοῦ ζωγράφου Μαρὲς, ἦταν ἀνυπέρβλητος καὶ δίπλα του στεκότανε ἀπόλυτα ἱκανοποιητικὴ ἡ κυρία Ἀνθὴ Μηλιάδου στὸ ρόλο τῆς Κας Μαρές. Ἀρκετὰ καλὰ ἐπίσης ἡ ἀπόδοση τῆς κυρίας Ἀντιγόνης Κροντηρᾶ (Ἰουλία) καὶ τοῦ κ. Παλαιολόγου (Γκαρνοτὴ). Ὁ ρόλος τοῦ γιοῦ τοῦ Μαρὲς πολὺ δυσβάσταχτος γιὰ τὸν κ. Ρόη ὡς ψυχολογικὴ καὶ καὶ ὡς φραστικὴ ἐκτέλεση. Ἀκολούθησε τὸ μονόπρακτο «Ζουμπερὶ», κι' ἄλλοτε παιγμένο ἐδῶ, ὅπου ἡ κυρία Κυβέλη παρουσιάστηκε ὅλο κέφι, νειᾶτα καὶ φινέτσα.

★

—Ἡ ἀρχὴ τῆς θερινῆς σαιζόν.

Ἡ θερινὴ σαιζόν, ποῦ ἡ ἔναρξή της ἦταν καθιερωμένη κάθε Πάσχα, ἄρχισε φέτος μὲ τὸ θίασο τοῦ κ. Ἀργυροπούλου στὸ «Κεντρικὸν» μὲ μιὰ φάρσα Γερμανικὴ εὐχάριστη. Εἶναι ὁ πρῶτος σοβαρὸς θίασος ποῦ ἐμφανίζεται ὕστερα ἀπὸ τὴν ὁλικὴ ἔκλειψη τοῦ χειμῶνα. Κι' ἀκόμα ἀναγγέλνονται γιὰ τὸ καλοκαῖρι ἑπτὰ θέατρα πρόζας κι' ἄλλα τόσα ἐλαφροῦ μουσικοῦ θεάτρου, κοντὰ σὲ τρεῖς ντουζίνες ὑπαιθρίους κινηματογράφους. Ἀλλὰ τὸ καταπληκτικὸ εἶνε τὸ ἑξῆς: Ἐνῷ σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, καὶ στὰ πιὸ βόρεια, τὰ θέατρα κλείνουν τὸ καλοκαῖρι, ἐδῶ συμβαίνει τὸ ἐναντίον. Ἀνοίγουν τὸ καλοκαῖρι, παρ' ὅλο ποῦ ὁ κόσμος ἀσθμαίνοντας ἀπὸ τὴ ζέστη δὲν τὰ συχνάζει ὥστε ν' ἀναγκάζωνται νὰ περιπλανῶνται ἀπὸ μάνδρα σὲ μάνδρα. Κ' ἐν τούτοις ἀνοίγουν κατὰ δεκάδες. Ἀλλὰ γιατὶ ἐξαφανίζονται τὸ χειμῶνα, ποῦ εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν θεατρικὴ περίοδος ἐργασίας;

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΟΞΑΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

— Ἔκθεση Γ. Στέρη.

Μ' ὅλο ποὺ ὁ κ. Γ. Στέρης κάνει τὴν παρουσίασή του στὴν Ἀθήνα μὲ δυὸ κακὰ συστατικά,—δηλαδὴ τὴν προστασία τῆς κ. Ἕλενας καὶ τὴ φίρμα τῆς «Ἀνωτάτης Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν Παρισίων»,—ἡ ἐργασία του μᾶς ἔκαμε νὰ τὸν προσέξουμε, νὰ τὸν ἐκτιμήσουμε, νὰ ἐνθουσιαστοῦμε. Στὴν ἔκθεση ποὺ ἔκαμε στὸ ξενοδοχεῖο τῶν «Βερσαλλιῶν» μᾶς παρουσίασε 100 λάδια. Ὁ συγχρονισμένος παρατηρητὴς μέσα σ' αὐτὰ βρίσκει τὴν πάλη ἑνοῦ πραγματικοῦ ζωγράφου, μὲ γερὸ ταλέντο, ποὺ ἀγωνίζεται νὰ περάσῃ ὅλες τὶς γροθοπατινάδες τῆς Τέχνης τοῦ αἰῶνα μας καὶ νὰ βγῇ ἀπὸ κεῖ μέσα ὁλοκληρωμένος στὸν ἑαυτό του. Μὰ ὡστόσο εἶναι βέβαιο πὼς ὁ κ. Στέρης εὗρηκε τὸν ἑαυτό του. Τὸ χρῶμα του κ' οἱ ὄγκοι του, τὰ χρωματικά του ἐπίπεδα κ' ἡ αἴσθηση ποὺ βγαίνει ἀπὸ μέσ' ἀπ' αὐτὰ εἶναι δικά του. Ἔχει ἀτομικὸ τρόπο νὰ ἐκφράζεται. Ἐξπρεσιονιστὴς βέβαια δὲν εἶναι, ὅπως τὸν χαραχτήρισαν, μὰ οὔτε κυβιστής. Εἶνε ἕνας συρρεαλιστὴς μὲ δική του ἀτομικότητα. Ἡ ἔκφραση τῆς σύνθεσής του, ποὺ μᾶς φαίνεται πὼς πιὸ πολὺ ἔχει ἀποδοθῇ στὰ λεγόμενα «Ὁμηρικὰ ἀκρογιάλια», δίνει κάτι ἀνώτερο ἀπὸ τὶς ἄλλες σύγχρονες προσπάθειες, ποὺ γνωρίσαμε τελευταῖα. Μάλιστα θέλει νὰ μᾶς παρουσιάσῃ συνθετικὰ χρώματα καὶ ὄγκους Ἑλληνικούς. Εἶναι τολμηρὸς ζωγράφος καὶ βαδίζει μὲ πεποίθηση. Καὶ πρέπει νὰ ἐλπίσουμε πὼς μὲ τὴν αὐτοπεποίθηση αὐτή, ἂν προχωρήσῃ σὲ συνθετικώτερα ἔργα καὶ ὡριμάσῃ αὐτὸ τὸ Ἐγώ του, ποὺ ἀστράφτει καὶ σήμερα ἱκανοποιητικά, θὰ βρεθοῦμε μπροστὰ σ' ἕνα σημερινὸ καὶ αὐριανὸ Δημιουργό.

— Ἔκθεση Δ. Διαμαντόπουλου.

Ὁ νεώτατος ζωγράφος κ. Διαμαντόπουλος, ποὺ ἡ «Πρωτοπορία» τὸν πρωτοπαρουσίασε στὸ κοινό, ἄνοιξε μιὰν ἔκθεση τῶν πρώτων ἔργων του. Μπροστὰ σ' αὐτὰ ξαφνίστηκαν οἱ ἀνίδεοι. Ὡστόσο ὁ κ. Διαμαντόπουλος εἶχε τὴν ἀξιοσύνη καὶ τὴν τύχη ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν μετακυβιστικὴ ἐποχή. Δὲν ἐμολύνθηκε ἀπὸ τὸ ρεαλισμὸ κι' ἀπὸ τὶς φωτογραφικὲς στάμπες. Βέβαια ἔχει στὴν ἐργασία του αὐτὴ τὴν ἐπίδραση τοῦ κυβισμοῦ. Ὡστόσο τελευταία ἀπελευθερώνεται. Τὸ στήσιμο τῶν ὄγκων καὶ ἡ κίνηση στὸν πριμιτιβίστικο κόσμο του, εἶναι πράμματα σημαντικὰ καὶ ἀξιωσημείωτα. Μὰ κυριώτατα τὸ χρῶμα του, οἱ πρωτότυπες ἁρμονίες του δείχνουν ἕνα ζωγράφο μὲ ταλέντο συγχρονισμένο καὶ πλούσιο. Πρέπει ἀκόμα ὁ κ. Διαμαντόπουλος νὰ ἐργαστῇ ἐπίμονα, νὰ προσπαθήσῃ πολύ, μὰ μὲ βεβαιότητα πὼς ἀπ' αὐτὸν θὰ βγῇ κάτι ποὺ θὰ βαρύνῃ συμαντικὰ στὴν αὐριανὴ Τέχνη. Ἔχει ἕνα γερὸ κ' ἐλεύτερο ταλέντο.

★

— Ἔκθεση Περικλῆ Νικ. Λύτρα.

Στὸν «Παρνασσὸ» ὁ κ. Περικλῆς Ν. Λύτρας παρουσίασε 16 τοπεῖα καὶ 4 σπουδὲς σὲ ἄλλα θέματα. Στὰ τοπεῖα αὐτὰ φαίνεται ὁ ζωγράφος ποὺ ἔφτασε στὴν ὡριμότητα ποὺ ζητοῦσε. Ἡ ἀνησυχία τοῦ κ. Π. Λύτρα δὲν εἶναι τέλεια συγχρονισμένη, μὰ ἔφτασε σὲ σημεῖο ζηλευτῆς ἁπλότητας καὶ ἔκφρασης. Ἔδωσε στὸ τοπεῖο τὴν ἁπλούστατη καὶ μαζὶ ἐκφραστικότατη μορφή. Ἄρχισε ὁ κ. Λύτρας, ὅπως εἶναι φανερό, ἀπὸ τὸν ἐμπρεσιονισμό, μὰ ἔφτασε σὲ μιὰ καθαρὴ καὶ ἰσχυρὴ προσωπικότητα.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

(Ἀναγγέλνουμε ὅσα βιβλία καὶ περιοδικὰ λαβαίνουμε. Κρίνουμε ὅποια θέλουμε).

— Βιβλία.

Θάνου Κ. Γιουρουκόπουλου (Thanos G. Giorkopolo): «Τὸ κόκκινο ἄστρο τῆς Ἀμέρικας». (Ρομάντσο). Τυπογραφεῖο Ἀρ. Ν. Μαυρίδη. Ἀθήνα 1931.

Κοσμᾶ Πολίτη: «Λεμονοδάσος», Ἱστορία μιᾶς ζωῆς. (Διήγημα). Ἀθῆναι 1930.

Παύλου Γνευτοῦ: «Ἑσπερινά». (Ποιήματα). Ἐκδ. οἶκος «Γράμματα». Ἀλεξάνδρεια 1930.

Καισαρ. Ἐμμανουήλ: «Δώδεκα σκυθρωπὲς μάσκες». (Ποιήματα). Ἐκδότης Ἀριστείδης Ν. Μαυρίδης. Ἀθήνα 1931.

Ἐγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερολόγιον. Τῇ συνεργασίᾳ τῶν ἁπανταχοῦ λογίων, πρὸς προαγωγὴν τῆς σκέψεως καὶ τῆς προόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου. New York. Herald printing synticate. Petros P. Tatanis founder. Ἔτος τρίτον 1930 καὶ ἔτος τέταρτον 1931.

Στυλ. Β. Πρωτονοταρίου (Καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου ἐν τῇ σχολῇ Πολιτικῶν Ἐπιστικῶν): Ἡ ἠθικὴ εἰς τὴν προϊστορικὴν καὶ εἰς τὴν σύγχρονον κοινωνίαν. Ἐκδοτικὸς Οἶκος Α. Κασιγόνη. Ἀθῆναι—Ἀλεξάνδρεια. (Περιοδικὸν «Ἔρευνα». Ἰανουάριος 1931). Πωλεῖται δρ. 10 στὰ βιβλιοπωλεῖα.

Β. Liber: Τὸ παιδὶ καὶ τὸ σπίτι. (Μιὰ φωνὴ ἀπ' τὴν Ἀμερική). Μεταφραστὴς Ι. Μ. καὶ Α. Μ. Ἐκδότης Α. Ράλλης. (Βιβλιοθήκη γιὰ δασκάλους καὶ γονεῖς). Ἀθῆναι 1930.

Ἔντγκαρ Οὐάλλας: «Ὅταν ἡ γυναίκα θέλει». Μετάφρ. Μιχ. Πριονιστῆ. Ἐκδοτικὸς Οἶκος Ν. Θεοφανίδη καὶ Σ. Λαμπαδαρίδη. Ἀθῆναι.

Κ. Δ. Καραβίδα. Σοσιαλισμὸς καὶ κοινοτισμός. (Δοκίμιο περὶ τῶν γαιωοικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν βάσεων τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν). Τύποις ἐκδ. οἴκου «Κοραῆς». Ἀθῆναι 1930.

Κ. Πούπτη, ἰατροῦ. Ἡ θεραπεία τῆς φυματιώσεως διὰ τοῦ ἐμβολίου Φρίντμαν. Ἀθῆναι. Τύποις «Πυρσοῦ». Α. Ε. 1931.

Λίνου Ὀρέστη: «Ναδία» (ρωμάντσο) καὶ ἄλλα διηγήματα. Ἐκδοτικὸς οἶκος Ἰω. καὶ Θ. Κυριακίδη. Λευκωσία Κύπρος. 1931.

Παύλου Ζανέ. Ὁ χαρακτὴρ καὶ ἡ ἀρετή. Μετάφρασις Ἰωαν. Μ. Παναγιωτοπούλου. Ἐκδοτικὸς οἶκος Α. Κασιγόνη. Ἀθῆναι—Ἀλεξάνδρεια. (Περιοδικὸν «Ἔρευνα». Φεβρουάριος 1931). Πωλεῖται δρ. 10 στὰ βιβλιοπωλεῖα.

«Κι' ἡ ἱστορίες αὐτὲς τέλειωσαν ἔτσι», διηγήματα Ντόλη Νίκβα. 1930 Ἀθήνα.

Γιώργου Θεοτοκᾶ: «Ὧρες ἀργίας». Ἀθήνα. Τυπογραφεῖο «Ἑστία». 1931.

Ἰωανν. Θ. Νάκου: «Τὸ ἡμερολόγιον ἑνὸς φυματικοῦ Τὸ βιβλίον τοῦ πόνου καὶ τοῦ ἔρωτος». Ἐκδοτικὸς οἶκος Δημητράκου Α. Ε. Ἀθῆναι.

Ἕλλης Β. Δασκαλάκη: «Σκληροὶ ἀγώνες γιὰ μικρὴ ζωή». Διηγήματα. Ἀθήνα 1931.

Εὐαγγέλου Σουλτάνη: «Σκιὲς καὶ φῶτα» (Ποιήματα). Θεσσαλονίκη 1931.

Κ. Φαλτάϊτς: «Ἡ Παναγία ἡ Ἐλεημονήτρια». Ἔκδοσις Συνδέσμου Σκυρίων. Σκυριανὴ βιβλιοθήκη, ἀρ. 1. Ἀθῆναι 1930.

Δημοσθ. Βουτυρᾶ. «Ἐπανάσταση τῶν ζώων». (Διηγήματα). Ἐκδοτικὸς οἶκος Δημητράκου. Α. Ε. Ἀθῆναι.

Ἄγγελος Δρόσος. «Δισταγμοὶ» (Ποιήματα). Ἀθῆναι 1931.

Πασχαλινὸ Λεύκωμα. Ἐπιμέλεια Μάριου Βαϊάνη—Σπ. Καζάζη. Ἔτος πρῶτο—Ἀπρίλιος 1931. (Λογοτεχνικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀνθολογία).

—Περιοδικά.

«Μουσικὰ χρονικά». Μηνιαία καλλιτεχνικὴ ἐπιθεώρησις. Ἱδρυτὴς—Διευθυντὴς Ἰωσὴφ Παπαδόπουλος Ἀθῆναι. Ἔτος 3, τεῦχος 1 (25) Ἰανουάριος 1931.—Τεῦχος 2 (26), Φεβρουάριος 1931.—Τεῦχος 3—4 (27—28) Μάρτιος—Ἀπρίλιος 1931.

«Ὁ Λόγος». Μηνιαῖο περιοδικὸ γραμμάτων καὶ τέχνης Διευθυντὴς Α. Τερζάκης. Ἐκδότης Ἀρ. Ν. Μαυρίδης. Ἀθήνα. Χρόνος 1, ἀρ. 4, Φλεβάρης 1931.—Ἀρ. 5, Μάρτης 1931.—Ἀρ. 6, Ἀπρίλης 1931.

«Ἑλληνίς». Μηνιαῖον περιοδικὸν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἑλληνίδων. Ἀθῆναι. Ἔτος 11, ἀρ. 2, Φεβρουάριος 1931.—Ἀρ. 3, Μάρτιος 1931.—Ἀρ. 4, Ἀπρίλιος 1931.

«Ἑβδομάς». Ἑβδομαδιαία εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις. Ἀρχισυντάκτης Ντόλης Νίκβας Ἀθῆναι Ἔτος 4, ἀρ. 174—186, Φεβρουάριος, Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος 1931.

«Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησις». Μηνιαῖον περιοδικόν. Διευθύντρια Εὐγενία Ζωγράφου. Ἐπὶ τῆς ὕλης Ἀπ. Ν. Μαγγανάρης. Ἀθῆναι Ἔτος 24, ἀρ. 279, Ἰανουάριος 1931.—Ἀρ. 280, Φεβρουάριος 1931.—Ἀρ. 281, Μάρτιος 1931.—Ἀρ. 283, Ἀπρίλιος 1931.

«Ἰόνιος Ἀνθολογία». Διευθύντρια Μαριέττα Μινώτου. Ἀθήνα. Ἔτος 5, ἀρ. 45,46,47, Μάρτιος 1931.

«Ἡ φωνὴ τοῦ βιβλίου». Μηνιαία ἐπιθεώρησις, Ἐκδοτικὸς οἶκος Δημητράκου Α. Ε. Ἀθῆναι Ἔτος 1, ἀρ. 1, Ἰανουάριος 1931.—Ἀρ. 2, Φεβρουάριος 1931.—Ἀρ. 3, Μάρτιος 1931. (Περιοδικὸ βιβλιογραφικό, ποὺ δίνει πληροφορίες γιὰ ὅλες τὶς νέες ἐκδόσεις).

«Διεθνὲς Δελτίον Ἀστέρος». Ἀθῆναι. Ἔτος 1, ἀρ. 6, Δεκέμβριος 1931.

«Σοσιαλιστικὴ Ζωή». Μηνιαῖον ὄργανον τῆς Ἑνώσεως Σοσιαλιστικῶν σπουδῶν. Ἀθῆναι. Χρ. 3, ἀρ. 28, Φεβρουάριος 1931.—Ἀρ. 29, Μάρτιος 1931.—Ἀρ. 30, Ἀπρίλιος 1931.

«Πεταμένες ἀλήθειες». Δεκαπενθήμερο ἀνθρωπιστικὸ περιοδικό. Διευθυντὴς Θεμ. Χρυσογέλου Οἰκονομίδης. Ἀθήνα. Χρ. 1, ἀρ. 1, 15 Φεβρουαρίου 1931.—Ἀρ. 2, 28 Φεβρουαρίου 1931.—Ἀρ. 3 4, 15—31 Μαρτίου 1931.

«Ὁ Ἀγὼν τῶν Δωδεκανήσων». Δεκαπενθήμερον. Ἀθῆναι. Ἔτος 1, ἀρ. 2, 15 Ἰανουαρίου 1931.—Ἀρ. 3, 1 Φεβρουαρίου 1931.—Ἀρ. 4, 15 Φεβρουαρίου 1931.—Ἀρ. 5, 1 Μαρτίου.—Ἀρ. 6, 15 Μαρτίου.—Ἀρ. 7, 1 Ἀπριλίου.

«Κυκλάδες». Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιοδικό, ἐκδιδόμενο στὴ Σύρο. Διεύθυνσις Ρίτα Μπούμη, Κατίνα Μπάϊλα, Βίκτωρ Παπαδάκης. Ἔτος 1, ἀρ. 9, 1 Φεβρουαρίου 1931.—Ἀρ. 10, 1 Μαρτίου 1931.—Ἀρ. 11, 1 Ἀπριλίου 1931.

«Ἡ ἐπαρχία». Δεκαπενθήμερο. Τρίκκαλα. Χρ. 1, ἀρ. 1—11, 15 Ν)βρίου 1930—15 Ἀπριλίου 1931.

«Ἑπτάνησος». Μηνιαία ἐπιθεώρησις. Διευθυντὴς Πίπης Δ. Μαρτίνης. Κέρκυρα. Ἔτος 1, τεῦχος 4, Φεβρουάριος 1931.—Τεῦχος 5, Μάρτιος 1931.—Τεῦχος 6, Ἀπρίλιος 1931.

«Αἱ Μοῦσαι». Φιλολογ. καὶ ἱστορικὸν περιοδικόν. Ἱδρυτὴς—Διευθυντὴς Λ. Χ. Ζώης. Ζάκυνθος. Ἔτος 39, ἀρ. 867, 30 Ἰανουαρίου 1931.—868, 22 Φεβρουαρίου 1931.—869, 20 Μαρτίου 1931.

«Νέος Κόσμος». Μηνιαία ἐπιθεώρησις. Διευθυντὴς Κωστὴς Γιανναδάκης. Βραχάσι (Κρήτης). Ἔτος 1, ἀρ 1, 1 Φεβρουαρίου 1931.

«Ἐλεύθερος Λόγος». Δεκαπενθήμερος ἐπιθεώρησις. Ἰδιοκτήτης—Διευθυντὴς Θρασύβουλος Α. Σμυρλῆς. Βέροια. Ἔτος 1, ἀρ. 1, 25 Μαρτίου 1931.

«Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη». Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιοδικό. Διευθύνεται ἀπὸ τὴν Κα Ρίκα Σεγκόπουλου. Ἀλεξάνδρεια. Χρ. 5, τεῦχος 1, Ἰανουάριος 1931.—Τεῦχος 2, Φεβρουάριος 1931.—Τεῦχος 3, Μάρτης 1931.

«Ἐθνικὸς Κῆρυξ». Μηνιαῖος εἰκονογραφημένος. Πέτρος Π. Τατάνης ἱδρυτής. Νέα Ὑόρκη. Πρωτοχρονιάτικος. Vol. XVII, No 1, January 1931.

«Libre». Directeur Louis Roussel. Montpellier (Frauce). Nos 100—101, Fevrier—Mars 1931.

«HOBNCB» (Nowiss). Sofia. (Βουλγαρίας). Nos 6—7.

«ΡΑΦ». (RLF—Front litteraire ouvrier). Sofia (Βουλγαρίας). No 38, 27 Γενάρη 1931.—No 39, 4 Μάρτη 1931.

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Τοῦτο τὸ φυλλάδιο εἶναι τὸ τελευταῖο ποὺ στέλνουμε στοὺς συνδρομητὲς ποὺ τέλειωσε ἡ συνδρομή τους τὸ Δεκέμβρη 1930. Τοὺς παρακαλοῦμε νὰ μᾶς στείλουνε τὴ συνδρομὴ τοῦ 1931, ἂν θέλουν νὰ ξακολουθήσουν νὰ λαβαίνουν τὴν «Πρωτοπορία».

—Ἐπειδὴ τυχαίνει γιὰ πολλοὺς λόγους ν' ἀναγκαζόμαστε νὰ μὴ βγάζουμε φυλλάδιο ταχτικὰ κάθε μῆνα καὶ δὲν θέλουμε ν' ἀδικοῦμε τοὺς συνδρομητές μας, δηλώνουμε πὼς ὅσοι γράφονται τέτοιοι καὶ προπληρώνουν θὰ λαβαίνουν μὲ τὴ συνδρομὴ ἑνὸς χρόνου 12 σωστὰ φυλλάδια καὶ ὄχι μονάχα ὅσα βγαίνουν μέσα στὸ χρόνο.

★

Ἀλγκιάν, Θεσσαλονίκη. Οἱ στῖχοι σας ἔχουν καὶ μοντέρνα διάθεση καὶ κάποιο χιοῦμορ, μὰ εἶναι ἀκόμα ἄτεχνοι καὶ ἄγουροι.—***Φῶτο Λάμψη.*** Τὸ θέμα κοινό, μὰ καὶ πρόχειρα δουλεμένο. Φχαριστοῦμε γιὰ ὅσα γράφετε γιὰ τὴν «Πρωτοπορία». Ὁ ἀγώνας μας προσμένει πιὸ πολὺ τοὺς νέους νὰ τὸν καταλάβουν καὶ νὰ τὸν ὑποστηρίξουν.—***Κῆπο Ποτιστικό.*** Τὰ γραφόμενά σας θέλουν πότισμα καὶ καλλιέργεια γιὰ νὰ μεστώσουν Πολὺ ἄτεχνα ἀκόμα.— ***Ν. Α. Μπούραν,*** Τρίκκαλα. Τὸ περιοδικό σας «Ἐπαρχία» τὸ παρακολουθοῦμε προσεχτικὰ καὶ μᾶς ἀρέσει καὶ τὸ πρόγραμμά του κι' ὁ δρόμος σας. Εὐχόμαστε κάθε πρόοδο.—***Γιάννην Καμ. . .*** Καλαμάτα. Τ' ἀρχαῖα ἔχουν ξαναμεταφραστῆ ἀπὸ ἄλλους. Οἱ πρωτότυποι στῖχοι σας πολὺ κοινοί.

ΣΤΑ ΕΡΧΟΜΕΝΑ ΦΥΛΛΑΔΙΑ ΤΗΣ "ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ,,

Θὰ δημοσιευτοῦν, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καὶ τ' ἀκόλουθα:

ΜΕΛΕΤΕΣ: Γιάννη Σίδερη, Α. Ι. Στ. κλπ.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Αἰμ. Ριάδη, Ρίτας Μπούμη, Α. Μπαλῆ, Θ. Ἀθηνογένη, Στ. Σιδέρη, Ν. Δαμιανοῦ, Χρ. Τσαπάλα, Γιόχαν Ρωμανοῦ κλπ.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ: Γιάννη Χατζηαντρέα, Τάσου Ἀθανασιάδη, Ν. Σαράβα, Χ. Βαρλέντη κλπ.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΟ: τοῦ Χ. Χ. Χ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ἔργων τῶν Eric Lyall, Χ. Ρ. Χιμένεθ, Στ. Γιασένιν, Κλ. Φαρέρ, Λ. Στογιάνωφ κλπ.

ΕΡΓΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ: Γ. Στέρη, Δ. Δήμου κλπ.

ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ "ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΣ,,

(ΣΤΟΑ ΦΕΞΗ 59)

Προμηθεύει προηγούμενα φυλλάδια τῆς «Πρωτοπορίας» πρὸς δρχ. 5 τὸ καθένα.— Τὸν τόμο τῆς «Πρωτοπορίας» τοῦ 1929 χαρτόδετο πρὸς δρχ. 60.— Τὰ φυλλάδια τοῦ 1930, ὅλη τὴ σειρά, πρὸς δρχ. 45.— Τὴ σειρὰ ἀπὸ τὰ φυλλάδια καὶ τῶν δύο χρόνων μαζὶ δρχ. 100.—

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ 51 MAIDEN LANE

ΤΡΑΠΕΖΑ ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΟΛΛΑΡΙΑ 1.500.000.—

Δέχεται καταθέσεις καὶ ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζιτικὰς ἐργασίας ὑπὸ λίαν εὐνοϊκοὺς ὅρους.

Οἱ ἔχοντες συναλλαγὰς καὶ συμφέροντα ἐν Ἀμερικῇ δύνανται ν' ἀποτείνωνται εἴτε ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν HELLENIC BANK TRUST Co, 51 Maiden Lane, New York, U. S. A., εἴτε πρὸς τὴν ΕΘΝΙΚΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ἐν Ἀθήναις μὲν εἰς τὸ Κεντρικὸν Κατάστημα (Τμῆμα Ἐργασιῶν Ἀμερικῆς), ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις δὲ εἰς τὰ κατὰ τόπους Ὑποκαταστήματα αὐτῆς.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΠΟΥΛΙΩΝΤΑΙ ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 8 (ΣΤΟΑ ΤΣΑΓΓΑΡΗ). ΑΘΗΝΑΙ

Φώτου Γιοφύλλη.	*Τὸ ἄμοιρο τὸ Λολάκι (Μυθιστόρημα)*	Δρχ. 15.—
»	» *Ἀνησυχίες (ποιήματα)*	» 15.—
»	» *Μοντέρνες Ἀγάπες (ποιήματα)* . .	» 10.—
»	» *Τὸ τραγοῦδι τῆς Κοντέσσας (ποίημα)*	» 10.—
Ἀκατάλληλο Ἡμερολόγιο		» 10.—